

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Význam spolupráce mateřské školy s rodinou pro rozvoj dítěte
The importance of cooperation between kindergarten and family for child's
development

Aneta Popovičová Lyra

Vedoucí práce: PhDr. Jana Kargerová Poche, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Význam spolupráce mateřské školy s rodinou pro rozvoj dítěte potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13.7.2018

.....

podpis

Mé poděkování patří PhDr. Janě Kargerové Poche, Ph.D za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala. Také děkuji Mateřské škole Wonderland a všem jejím učitelům a rodičům, za ochotu se mnou spolupracovat a podílet se o svoje zkušenosti.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá tématem spolupráce s rodinou. Teoretická část nabízí pohled na výchovu dítěte v rodině, vzdělávání v mateřské škole a konkrétní metody spolupráce s rodinou. Závěr teoretické části zkoumá pojetí spolupráce z hlediska inovativních programů a speciálně zaměřených projektů, které zároveň nabízí určité evaluační nástroje pro zkoumání kvality spolupráce.

Výzkumná část je realizována jako akční výzkum na konkrétní mateřské škole. Pro zmapování stavu a kvality spolupráce jsou využity standardy programu Začít spolu, na jejichž základě je spolupráce analyzována prostřednictvím rozhovorů s ředitelkou, učitelkou a jedním z rodičů mateřské školy. Na základě analýzy jsou posléze vyhodnoceny silné a slabé stránky. Spolupráce byla posouzena jako poměrně kvalitní, silné stránky byly nicméně v rámci výzkumného šetření dále prozkoumány s cílem proniknout do podstaty jejich úspěchu. Velká pozornost byla věnována projektu „Rodinná věda“, který se ukázal jako poměrně netradiční a mezi rodiči úspěšný z hlediska vysoké účasti. K jeho prozkoumání byly využity rozhovory s rodiči, analýza videa a vlastní pozorování autorky. Ani slabé stránky nebyly opomenuty a na základě teoretických poznatků byly pro jejich zlepšení navrženy konkrétní strategie.

Analýza výzkumného šetření může sloužit jako inspirace pro zkvalitnění spolupráce s rodiči nejen na této mateřské škole, ale i pro předškolní vzdělávání obecně. Výzkumné šetření bylo zpracováno písemně, v rámci příloh jej poté doplňuje dokumentace konkrétních forem spolupráce ze zkoumané mateřské školy.

KLÍČOVÁ SLOVA

spolupráce, mateřská škola, rodina, komunikace, Začít spolu

ABSTRACT

This bachelor thesis explores the topic of cooperation with the family. The theoretical part offers a look at the importance of family in child's life, education in the kindergarten and specific methods of cooperating with family. Conclusion of the theoretical part examines the concept of cooperation from the point of view of innovative programs and specially focused projects, which at the same time offers some evaluation tools for exploring the quality of cooperation.

The research part is implemented as action research at particular kindergarten. For the evaluation of the status and quality of cooperation, the Step by Step standards are used, the cooperation is analysed through interviews with the director, teacher and one of the child's parents. Based on the analysis, strengths and weaknesses are then determined. Cooperation appeared to be relatively good, but the strengths were nevertheless further explored in the context of the research to gain more insight into their success. Great attention was paid to the project "Family Science", which has shown to be quite unconventional and successful among the parents in terms of large participation. For further exploration interviews with parents, video analysis, and author's own observations were used. The weaknesses were also pointed out and based on theoretical knowledge, specific strategies were designed to improve them.

Analysis of the research survey can serve as an inspiration for improving cooperation with parents not only at this kindergarten, but also for pre-school education in general. The research survey was processed in writing, accompanied by documentation of specific forms of cooperation from the nursery school through attachments.

KEYWORDS

Cooperation, kindergarten, family, communication, Step by Step

Obsah

Úvod	7
I TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Výchova dítěte v rodině	8
1.1 Význam a funkce rodiny	8
1.2 Současná podoba rodiny	10
2 Výchova a vzdělávání dítěte v mateřské škole	12
2.1 Funkce současné mateřské školy	12
3 Spolupráce mateřské školy s rodinou	14
3.1 Kurikulární zakotvení spolupráce s rodinou	14
3.2 Metody spolupráce rodiny a školy	15
3.3 Projekty a vzdělávací programy podporující spolupráci s rodinou	18
3.3.1 Začít spolu	18
3.3.2 Zdravá mateřská škola	23
3.3.3 Lesní mateřské školy	25
3.3.4 Rámec profesních kvalit učitele mateřské školy	27
3.3.5 Srovnání evaluačních nástrojů pro spolupráci s rodinou	30
4 Shrnutí teoretické části	32
II VÝZKUMNÁ ČÁST	33
5 Vymezení problému a cílů práce	33
5.1 Cíle a úkoly práce	34
6 Výzkumné metody	34
6.1 Pozorování	34
6.2 Analýza dokumentů a videí	35
6.3 Rozhovor (interview)	35

7	Výzkumný vzorek.....	36
7.1	Ředitelka	38
7.2	Učitelství sbor	38
7.3	Autorka/učitelka.....	41
7.4	Rodiče	42
8	Realizace výzkumu	45
8.1	Hodnocení kvality spolupráce s rodiči v dané mateřské škole	46
8.2	Příklady kvalitní praxe.....	55
8.2.1	Hvězda týdne	55
8.2.2	Rodinná věda	56
8.2.3	Týden knihy.....	63
8.2.4	Příprava předškoláků a spolupráce s kmenovou základní školou	64
8.2.5	Zahradní slavnost.....	65
8.2.6	Spolupráce se sousedící základní školou.....	66
8.3	Formulace strategií pro zlepšení kvality	67
	Diskuze	69
	Závěr.....	71
	Seznam použitých informačních zdrojů	73
	Seznam příloh.....	76

Úvod

Rodina a mateřská škola jsou hlavním prostředím, kde děti tráví většinu svého času každý den. Obě instituce hrají v jejich životech a rozvoji velkou roli, tudíž by jejich cílem mělo být sjednocení snah a působení směrem k dítěti a utvoření partnerského vztahu, který je předpokladem kvalitní spolupráce. V souvislosti se současným pojetím pedagogiky, tedy pedagogiky zaměřené na dítě a jeho individualitu, je spolupráce s rodinou klíčovým prostředkem, jak individualizace dosáhnout. O jejím významu tedy není třeba dále diskutovat. Sama autorka se ve své práci učitelky v mateřské škole dostává do každodenního kontaktu s rodiči dětí. Uvědomuje si, že komunikace a spolupráce s nimi je velkou součástí této profese, považuje ji ale za téma, které je často v rámci vzdělávání pedagogů poněkud opomíjené. Autorka se tedy rozhodla toto téma blíže prozkoumat a přispět tak svou prací k poznatkům o daném tématu.

Pro porozumění jádru kvalitní spolupráce jsou důležité jak teoretické poznatky, tak zkušenosti z praxe. V této bakalářské práci se obě tyto oblasti pokusí autorka propojit a na teoretické poznatky v rámci výzkumného šetření navázat. V teoretické části práce by autorka ráda přiblížila základy spolupráce s rodinou. Cílem je objasnit význam rodiny, představit mateřskou školu a v rámci jejích kurikulárních dokumentů prozkoumat zakotvení spolupráce s rodinou. Nelze zároveň opomenout pohled na strategie, které by měly školy využít v rámci kvalitní spolupráce s rodiči a nabídku nástrojů, které pro evaluaci spolupráce s rodinou nabízí několik inovativních programů či speciálně zaměřených projektů.

Praktická část práce potom využije těchto nástrojů pro zmapování kvality spolupráce na mateřské škole, kde autorka působí jako učitelka. V rámci výzkumného šetření bude tedy realizován akční výzkum v podobě analýzy spolupráce s rodinou v konkrétní mateřské škole a následné využití získaných poznatků ke zkvalitnění praxe. Práce tak bude mít dalekosáhlý význam nejen pro rozšíření pedagogických poznatků, ale i pro zlepšení kvality spolupráce s rodinou na konkrétní mateřské škole a zároveň pro profesní rozvoj autorky, která by ráda výsledky výzkumného šetření využila ve svém pedagogickém působení.

I TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část práce se nejprve zaměří na instituci rodiny, prozkoumá její funkce, význam a současnou podobu. Navazovat bude kapitola o mateřské škole, jejích funkcích a poslání. Závěr teoretické části bude klíčovou částí této práce – bude tvořen kapitolami věnovanými samotné spolupráci těchto dvou institucí, jejími formami, východisky a v neposlední řadě také jejími podobami v jednotlivých alternativních programech a speciálně zaměřených projektech.

1 Výchova dítěte v rodině

1.1 Význam a funkce rodiny

„Rodina je primární skupinou, v níž se nejen formuje osobnost dítěte, ale v níž prožíváme všechny fáze svého života.“ (Havlík a Kořá, 2002, s. 67). Jak již tento výrok naznačuje, rodina má hlavní význam v životě jedince, a to během celého jeho života. K základním funkcím rodiny patří např. začlenění jedinců do rodinné struktury, ekonomická podpora, péče, výchova a socializace a ochrana zranitelných členů. (Sobotková, 2007). Helus (2007, s. 150-151) charakterizuje funkční rodinu hlouběji v následujících bodech:

- 1) Rodina uspokojuje základní, primární potřeby dítěte v raných stádiích.
- 2) Rodina uspokojuje velice závažnou potřebu organické přináležitosti dítěte.
- 3) Rodina skýtá dítěti již od nejútlejšího věku akční prostor.
- 4) Rodina pozvolna uvádí dítě do vztahu k věcem rodinného vybavení.
- 5) Rodina výrazně určuje prvopočáteční prožitek sebe sama jako chlapce/dívky.
- 6) Rodina skýtá dítěti bezprostředně působící vzory a příklady.
- 7) Rodina v dítěti zakládá, upevňuje a dále rozvíjí vědomí povinnosti, zodpovědnosti, ohleduplnosti a úcty jako něco samozřejmého.
- 8) Rodina otevírá dítěti příležitost vejít do mezigeneračních vztahů a tím hlouběji proniknout do chápání lidí různého věku, různého založení.
- 9) Rodina prostřednictvím rodičů, prarodičů, starších sourozenců, příbuzných a přátel navozuje v dítěti představu o širším okolí, o společnosti a světě.
- 10) Rodina je dětem a dospělým prostředím, kde se mohou svěřit, očekávat moudré vyslechnutí, radu a pomoc – je útočištěm v situacích životní bezradnosti.

Rodina je pro dítě zázemím, domovem a primární jistotou, zprostředkovává mu pocit bezpečí. „*Jistotu rodinného zázemí potvrzuje sdílení každodenního života i výjimečných situací, rodinných rituálů apod., které její členy spojují a jsou zdrojem zážitků, tvořících rodinnou historii, v níž má dítě své nezpochybnitelné místo.*“ (Vágnerová, 2012, s. 18).

Všichni členové rodiny se navzájem ovlivňují a přispívají k rozvoji druhých. Neustále mezi nimi probíhá vzájemná interakce, která ale nemusí být uvědomělá. (Vágnerová, 2012). Matějček (1992, s. 28-29) považuje za velice významné vzájemné uspokojování psychických potřeb dítěte a rodičů. Mezi základní psychické potřeby dítěte řadí:

- potřebu určitého množství, proměnlivosti a kvality vnějších podnětů,
- potřebu určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech,
- potřebu prvotních emocionálních a sociálních vztahů,
- potřebu společenského uplatnění a společenské hodnoty,
- potřebu otevřené budoucnosti a životní perspektivy.

Ač rodina není jedinou institucí, která formuje osobnost dítěte, má v tomto procesu zcela jedinečné postavení, právě díky vzájemnému uspokojování základních psychických potřeb. Každá rodina je velmi specifickou sociální skupinou a její hodnoty a vzájemné vztahy se mohou lišit, což ale zároveň dokazuje její nezastupitelnou roli v životě jedince.

Mezi další typické znaky rodinné výchovy řadí Matějček (1992) hloubku a trvalost citových vztahů mezi jednotlivými členy a vzájemné sdílení prostoru, času a zážitků. Právě již zmíněné sdílení je předpokladem pro pozdější specifické formy učení dítěte – např. učení nápodobou, učení identifikací nebo společnou činností.

Pokud jde o sociální vývoj dítěte nemůžeme opomenout význam procesu socializace v životě jedince. „*Socializace je procesem, který propojuje každého jedince se společností.*“ (Havlík a Kořa, 2002, s. 44). Člověk, jakožto sociální a kulturní tvor, se odlišuje od bytosti čistě biologického charakteru a stává se tak součástí společnosti jakožto širší sociální skupiny. Právě v dětství probíhá tzv. primární socializace, která dítěti umožňuje se zorientovat v primární sociální skupině – rodině. Základní etapou socializace jedince je identifikace s matkou. Hlavním cílem primární socializace je utváření vědomí vlastní

identity a odlišení svého „Já“ od osob druhých. Dítě také zároveň získává vědomí sociální příslušnosti, v tomto případě rodinné identity, která je pro dítě velmi důležitá. Dítě se učí porozumět sociálním rolím jednotlivých rodinných členů a zároveň jejich projevům chování. (Vágnerová, 2012). Rodina je hlavním zprostředkovatelem zkušeností a poznatků o světě. Dítě často vnímá rodinu jako vzor pro fungování okolního světa a osvojuje si zde různé vzorce chování a vyjadřování pocitů.

1.2 Současná podoba rodiny

Při zkoumání výchovy dítěte v rodině je na místě zaměřit se na její současné podoby, které se často od tradičního rodinného pojetí zcela liší. Opravilová (2016, s. 182) mezi specifika současných mladých rodin řadí vyšší věk rodičů (27-30 let), méně rodin spojených manželským svazkem a častý výskyt neúplných rodin. Šmelová (2009) rovněž upozorňuje na častější výskyt rodin s pouze jedním dítětem. V mnohých rodinách potom dítě již nebývá prioritou, což má za důsledek odložení vstupu do manželství, popř. rodičovství. Opravilová (2016) upozorňuje také na omezené možnosti setkávání s prarodiči či širší rodinou. „*Nové vztahy nabývají podoby občasných návštěv a příležitostných služeb (např. vyzvednout dítě ze školky, pohlídat dítě večer, rodinná oslava).*“ (Opravilová, 2016, s. 183).

Sedláčková, Syslová a Štěpánková (2012, s. 70) uvádějí následující nové jevy v současných proměnách rodinného života:

- Bilingvní manželství;
- Rodiny, které několikrát ve svém vývoji změny lokální kulturu;
- Rodiny, ve kterých kromě společných dětí žijí děti partnera, partnerky, nebo které o děti partnera, partnerky pečují;
- Rodiny formálně nesezdané;
- Homosexuální páry pečující o děti;
- Neúplné rodiny vzniklé rozvodem, úmrtím;
- Rodiny od počátku monoparentální.

Z výše zmíněných charakteristik vyplývá, že současná rodina se vyznačuje velkou různorodostí. Hovoří se mimo jiné i o multikulturnosti. (Sedláčková, Syslová a Štěpánková, 2012). Současné rodiny jsou tedy kulturně, nábožensky a sociálně různorodé, liší se také ve

svých žebříčcích hodnot. Na rozvoj dítěte může dále mít vliv i ekonomické zázemí rodiny, počet dětí v rodině, složení rodiny, vzdělání rodičů, výchovné styly apod. (Šmelová, 2009, s. 75). Právě různorodost rodin je jedním z důvodů, proč je snaha poznat rodinné prostředí dětí podstatná v naplnění současného přístupu ke vzdělávání dětí – tj. individualizaci.

Následující kapitola pojednává o výchovně-vzdělávacím prostředí mateřské školy a slouží jako úvod k hlavní a nejdůležitější kapitole teoretické části práce – spolupráci a komunikaci mezi rodinou a mateřskou školou.

2 Výchova a vzdělávání dítěte v mateřské škole

Mateřská škola je první vzdělávací institucí, se kterou se většina z nás v životě setkává. Však také v životě dítěte se jedná o významnou událost – dítě vystupuje z rodinného kruhu a dělá první kroky k širší společnosti. Mateřská škola navazuje na výchovu a vzdělávání dítěte v rodině a v jistých ohledech se i stává novou součástí rodiny, organizuje její čas, odráží se i v hodnotovém systému rodiny (Havlík a Kořa, 2002, s. 75). Mateřská škola otvírá dětem nový svět plný nových zkušeností a příležitostí, které navazují na dosavadní rodinný život a dále formují jejich osobnost.

2.1 Funkce současné mateřské školy

S vývojem české mateřské školy po roce 1989 se díky obratu k pedocentrickému přístupu, tedy přístupu změřenému na dítě, funkce mateřské školy rozrostla z hlavní výchovné funkce na několik dalších, které mohou v rámci osobnostně-orientovaného modelu předškolního vzdělávání tyto přístupy naplnit. Mezi hlavní funkce současné mateřské školy řadí Syslová (2012, s. 17-18) kromě hlavní výchovné funkce i tyto:

- **Personalizační** – mateřská škola pomáhá formovat osobnost a podporuje samostatné jednání a smysl zodpovědnosti za vlastní činy.
- **Socializační** – mateřská škola nabízí dětem sociální prostředí, kde mohou navazovat vztahy s ostatními a zároveň vstupovat do různých rolí. Mateřská škola zároveň podporuje etické normy společnosti (např. respekt k jinakostem).
- **Integrační** – mateřská škola je různorodým prostředím, které přijímá všechny a zároveň všem umožňuje naplnit jejich potřeby.
- **Hodnotovou** – mateřská škola se snaží ovlivnit životní hodnoty a postoje dětí ke světu a životu, snaží se vyzdvihnout humánní hodnoty oproti konzumnímu stylu života dnešní společnosti.
- **Kvalifikační** – mateřská škola předává dětem kompetence, které mohou v budoucnu uplatnit (např. na trhu práce).

Úkol předškolního vzdělávání, které je v mateřské škole realizováno, stanovuje i Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále RVP PV): „*Úkolem*

institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Předškolní vzdělávání smysluplně obohacuje denní program dítěte v průběhu jeho předškolních let a poskytuje dítěti odbornou péči. Usiluje o to, aby první vzdělávací krůčky dítěte byly stavěny na promyšleném, odborně podepřeném a lidsky i společensky hodnotném základě, a aby čas prožitý v mateřské škole byl pro dítě radostí, příjemnou zkušeností a zdrojem dobrých a spolehlivých základů do života i vzdělávání.“. (RVP PV, 2017, s. 6). Spolupráce s rodinou je tak vskutku hlavním úkolem předškolního vzdělávání, jak citovaný úryvek napovídá. Podpořit rodinnou výchovu bez probíhající spolupráce s ní je zcela nemožné a budeme-li vycházet z této podstaty, nemůžeme o významu spolupráce s rodinou pochybovat. Jak uvádí Šmelová (2009, s. 75) současná mateřská škola je rodinám otevřená a respektuje jejich dominantní pozici ve výchově dětí.

3 Spolupráce mateřské školy s rodinou

Právě v období vstupu dítěte do mateřské školy, tedy na počátku jeho životní cesty ke vzdělání, dochází k protnutí snah a postojů rodiny s působením školy. Zde se tyto dva světy propojují a obě strany zaujímají v životě daného jedince komplementární role. I přes to, že se tyto instituce liší např. ve svých prioritách, požadavcích, v organizaci času a prostoru, vztahu k dětem apod., sdílejí stejný cíl – zajistit dítěti jeho optimální vývoj. (Rabušicová, 2004).

Vzniká zde tedy určitý vztah mezi školou a rodinami, který je často spojován s termíny spolupráce, partnerství, komunikace. Právě tyto charakteristiky hrají v kvalitě vzájemného vztahu velkou roli. Vztahy mezi rodinou a školou nebyly ale vždy takové, jaké je známe nyní. Naopak, spolupráce rodiny se školou byla po několik desetiletí spojena pouze s jednostranným přenosem informací a pouhým předáváním dítěte od jedné strany k druhé. Až v 70. a 80. letech začali být rodiče vyzýváni k tomu, aby „školní brány“ překračovali častěji a systematičtěji. (Rabušicová, 2004).

3.1 Kurikulární zakotvení spolupráce s rodinou

Snahy posílit vztah a spolupráci škol a rodiny se objevily mj. i ze stran jednotlivých států a jejich legislativy. I v současnosti nevychází snaha spolupracovat pouze ze stran škol či rodičů – konkrétně RVP PV zařazuje spoluúčast rodičů mezi jednu z podmínek předškolního vzdělávání.

„Spoluúčast rodičů na předškolním vzdělávání je plně vyhovující, jestliže:

- *Ve vztazích mezi zaměstnanci školy a rodiči panuje oboustranná důvěra a otevřenost, vstřícnost, porozumění, respekt a ochota spolupracovat. Spolupráce funguje na základě partnerství.*
- *Učitelé sledují konkrétní potřeby jednotlivých dětí, resp. rodin, snaží se jim porozumět a vyhovět.*
- *Rodiče mají možnost podílet se na dění v mateřské škole, účastnit se různých programů, podle svého zájmu zde vstupovat do her svých dětí. Jsou pravidelně a dostatečně informováni o všem, co se v mateřské škole děje. Projevili-li zájem,*

mohou se spolupodílet při plánování programu mateřské školy, při řešení vzniklých problémů apod.

- *Učitelé pravidelně informují rodiče o prospívání jejich dítěte i o jeho individuálních pokrocích v rozvoji i učení. Domlouvají se s rodiči o společném postupu při jeho výchově a vzdělávání.*
- *Zaměstnanci školy chrání soukromí rodiny a zachovávají diskrétnost v jejich svěřených vnitřních záležitostech. Jednají s rodiči ohleduplně, taktně, s vědomím, že pracují s důvěrnými informacemi. Nezasahují do života a soukromí rodiny, varují se přílišné horlivosti a poskytování nevyžádaných rad.*
- *Mateřská škola podporuje rodinnou výchovu a pomáhá rodičům v péči o dítě; nabízí rodičům poradenský servis i nejrůznější osvětové aktivity v otázkách výchovy a vzdělávání předškolních dětí.“ (RVP PV, 2018, s. 34-35).*

RVP PV dále uvádí povinnosti učitele vůči rodičům dětí. *„Ve vztahu k rodičům učitel mateřské školy:*

- *usiluje o vytváření partnerských vztahů mezi školou a rodiči;*
- *umožňuje rodičům přístup za svým dítětem do třídy a účastnit se jeho činností;*
- *umožňuje rodičům účastnit se na tvorbě programu školy i na jeho hodnocení;*
- *umožňuje rodičům aktivně se podílet na adaptačním procesu;*
- *vede s rodiči dítěte průběžný dialog o dítěti, jeho prospívání, rozvoji a učení (pravidelná individuální konzultační činnost, práce s portfoliem dítěte, aj.).“ (RVP PV, 2018, s. 46).*

3.2 Metody spolupráce rodiny a školy

Téma spolupráce rodiny se školou je v současné době čím dál tím diskutovanější a existuje řada publikací, které se tomuto tématu věnují. Rodičovsko-učitelská komunikace ale nicméně stále na mnoha českých školách vázne. (Feřtek, 2011). *„Zájem rodičů o vzdělávání jejich dítěte je legitimní, normální a kvalitní škole vítaný.“ (Čapek, Lauermann, Příkazská, Vosmik a Vyhnálek, 2017, s. 10).* Jak uvádí Kořátková (2014) učitelé se shodují, že rodiče se o spolupráci příliš nezajímají a v mateřské škole probíhá spíše formálním stylem. Výzkumy společnosti Eduin publikované v rámci projektu Rodiče vítáni (Feřtek,

2011, s. 5) přesto ukazují, že rodiče o spolupráci zájem mají, jedním z důvodů vzájemné nespolupráce je avšak podle nich nedostatečná nabídka či iniciativa školy.

Na základě těchto zajímavých výsledků vystávají následující otázky. Jak by tedy měla vypadat odpovídající nabídka ze strany školy? Na co je třeba si dát pozor při plánování vzájemné spolupráce? Jak již bylo řečeno, toto téma studuje hned několik publikací, z nichž velké množství je určeno především pro školy základní, nicméně pokud se nad podstatou problému zamyslíme, přijdeme na to, že všechny informace, které tyto publikace poskytují, se dají velmi snadno aplikovat i do mateřských škol. Následující odstavce se tedy na základě těchto publikací pokusí odpovědět na výše položené otázky.

Předpokladem pro fungující spolupráci mezi rodiči dětí a mateřskou školou je vzájemné akceptování významu rolí zúčastněných. Učitelé by měli respektovat zkušenosti rodičů s výchovou jejich vlastního dítěte a rodiče by měli akceptovat učitele jako odborníky na výchovu. (Rabušicová, 2004, s. 53). Cílem je vytvoření partnerského vztahu, který podle Rabušicové (2004) nastává: „...*když se obě strany vzájemně respektují, akceptují postavení a přínos druhé strany pro daný proces a jsou ochotny diskutovat o tom, jak mohou ve vzájemné spolupráci či součinnosti daný proces zlepšit.*“ Učitelé by tak neměli zapomínat, že respekt je třeba i z jejich strany a pokud zde chybí, není možné partnerský vztah navázat v plném rozsahu. To samé samozřejmě platí i z pozice rodičů.

Pro úspěšné navázání partnerského vztahu by škola měla vzít v potaz specifické prostředí a potřeby rodiny, jejich dosavadní zkušenosti se vzdělávacím systémem a s ním související dosažené vzdělání rodičů. „*Tato zkušenost také formuje styl komunikace, například schopnost porozumění textu (př. porozumění školnímu řádu, který má podobu paragrafů a má až právní charakter).*“ (Felcmanová, 2013, s. 14). Felcmanová (2013) dále vybízí k pozornosti v případě, že někteří z rodičů nemají zkušenost s českým vzdělávacím systémem či sami nehovoří českým jazykem. Prostředí školy by mělo být srozumitelné pro všechny rodiče nejen co se týče používaného jazyka, ale i samotného prostředí a orientace v něm. (Felcmanová, 2013). Nejen děti, ale i rodiče by se měli ve škole cítit příjemně. „*Důležité je, aby se rodič cítil ve škole jako vítaná osoba, které se někdo kompetentní věnuje, a on tu nemusí jen bezprizorně čekat.*“ (Feřtek, 2011, s. 30).

V souvislosti se současnými podobami rodinného soužití, které byly zmíněny v předešlých kapitolách, je třeba se připravit na různé situace, včetně rozvedených rodičů, kteří mohou v rámci spolupráce představovat komplikaci. Čapek, Lauermann, Příkazská, Vosmik a Vyhnálek (2017, s. 39) doporučují ze strany učitele zachovat neutralitu a příliš se neangažovat. „*Učitel musí mít v tu chvíli na mysli především dobro dítěte, které potřebuje mít dobrý vztah k oběma rodičům.*“ Učitel by si měl za každé situace zachovat respekt k rodině, a vytvářet tak podmínky pro vztah s dítětem a komunikaci s rodinou. (Čapek, Lauermann, Příkazská, Vosmik a Vyhnálek, 2017, s. 35). Je třeba si uvědomit, že se spoluprací a rozvíjením vztahů se musí zacházet s největší opatrností. Rodičovská veřejnost je velmi variabilní sociální skupina, která se liší v mnoha ohledech (socioekonomické zázemí, kulturní či etnické prostředí apod.). Zájmy a potřeby jednotlivých rodin se tedy mohou lišit, tudíž je nutné si dát pozor, aby některá z nich nebyla jakýmkoliv způsobem, vědomě či nevědomě, znevýhodněna. „*Nejširší možnosti budoucí spolupráce nabízí vytvoření takového rámce, v němž bude každému rodiči dán dostatečný prostor pro nalezení vlastního přínosu pro život školy a dosažení jejích vzdělávacích cílů.*“ (Čapek, Lauermann, Příkazská, Vosmik a Vyhnálek, 2017, s. 55). Potřebu co nejširší škály možností ke spolupráci a svobodnou volbu formy spolupráce rodiči zmiňuje i Krejčová a Kargerová (2003, s. 150) v Desateru pro spolupráci s rodinou programu Začít spolu.

S tím souvisí i časy společných aktivit, které by měly vyhovovat všem rodičům. Jak uvádí Rabušicová (2004, s. 65) nedostatek času ze strany rodičů je jedním z nejčastějších překážek účasti na akcích pořádaných školou a obecné možnosti zapojení se do života školy. Samotné navázání spolupráce by mělo proběhnout ještě před nástupem dítěte do mateřské školy. „*Styl práce a komunikace, který škola vůči rodiči aplikuje, určuje zásadním způsobem i možnosti jeho budoucí spolupráce se školou.*“ (Čapek, Lauermann, Příkazská, Vosmik a Vyhnálek, 2017, s. 56) Právě na počátku vzájemné spolupráce je vhodné formulovat očekávání a představy, které o ní škola i rodiče mají. Očekávání by měla být přesně formulována a škola by pro rodiče měla být otevřená a čitelná. Pro vyjasnění představ o vzájemné spolupráci může sloužit tzv. dohoda mezi rodičem a školou, jak ji využívá např. program Začít spolu. (Felcmanová, 2013, s. 33).

Odborná literatura poskytuje informace i o jednotlivých formách spolupráce, které může škola rodinám nabízet, nicméně jejich paleta je obvykle již známá a hojně diskutovaná. Za zmínku stojí některé netradiční formy, které aplikuje např. program Začít spolu, a jejichž přiblížení nabídne následující kapitola. Kromě forem spolupráce je ale z hlediska mateřské školy důležité se zamyslet nad tématy, která nabídla tato kapitola, a pokusit se tyto zdánlivé maličkosti aplikovat v praxi. Mnohdy tyto jednoduché kroky mohou být z hlediska zlepšení praxe podstatně efektivnější než zavedení dalších specifických forem spolupráce.

3.3 Projekty a vzdělávací programy podporující spolupráci s rodinou

Spolupráce s rodinou je často spojována s alternativními a inovativními vzdělávacími programy. V českém předškolním vzdělávání se objevují inovativní programy přebírající některé myšlenky reformní pedagogiky, ale současně řeší aktuální společenské problémy. Jedná se např. o Školy podporující zdraví, program Začít spolu, či např. lesní mateřské školy. (Průcha, 2016). V následujících kapitolách se zaměříme na jednotlivé programy a především na jejich vztah ke spolupráci s rodinou a komunitou. Některé z nich zároveň nabízejí formulaci standardů kvality či jiných evaluačních nástrojů, v závěru kapitoly proto také budou tyto nástroje porovnány.

3.3.1 Začít spolu

Program Začít spolu je jedním z nejznámějších inovativních programů kladoucím důraz na spolupráci s rodinou. Tento program vznikl jako výsledek mezinárodní spolupráce vycházející ze společenských změn ve střední a východní Evropě. Novým demokratiím měl program pomoci rozvíjet evropské tradice a zároveň implementovat do škol demokratické principy. Projekt byl realizován na přelomu 80. a 90. let 20. století ve spolupráci s neziskovou organizací Children's Resources International a Sorosovým nadacemi v New Yorku a při jeho tvoření byly využity teorie a postupy programu Head Start z USA (Průcha, 2016, s.128).

Program zaštiťuje mezinárodní asociace ISSA (International Step by Step Association), která byla založena s cílem podporovat demokratické principy a posilovat zapojení rodičů a komunity do vzdělávání dětí. (Gardošová a Dujková, 2012, s.10). V České republice zajišťuje monitorování, evaluaci a implementaci programu nezisková organizace

Step by Step ČR, o. s. V současnosti využívá prvky programu Začít spolu téměř 100 mateřských a 70 základních škol. Program odpovídá současným požadavkům na výchovu a vzdělávání, proto může obecně sloužit jako zdroj inspirace pro práci běžných mateřských i základních škol. (Spilková a Tomková, 2010, s. 150).

Mezi prvky, které jsou pro program Začít spolu charakteristické řadí Průcha (2016, s.129):

- Individuální přístup k dítěti
- Partnerství rodiny, školy a širší společnosti
- Inkluzi dětí se speciálními potřebami
- Význam podnětného prostředí (netradiční členění třídy atd.)
- Aktivizující výukové strategie (kooperativní učení, projektové vyučování, integrovaná tematická výuka)
- Hodnocení a práce se sebehodnocením dětí

Spolupráce s rodinou v programu Začít spolu

Právě spolupráce s rodinou a širší komunitou má v Začít spolu velký význam a může tak sloužit i jako zdroj inspirace pro tradiční mateřské školy, které hledají cesty a způsoby pro rozvoj spolupráce s rodiči. „*Program Začít spolu, jako program otevřený, vychází z předpokladu, že při výchově dítěte má rodina primární a nezastupitelnou roli. Proto je důležité nabídnout rodinám dětí možnost spoluúčasti při výchově v mateřské škole a také je při ní povzbuzovat.*“ (Gardošová a Dujková, 2012, s. 121). Rodiče jsou s principy programu Začít spolu informováni ještě před nástupem svého dítěte do dané školy a závazek, který z volby mateřské školy Začít spolu pro rodiče vzniká, je obsažen ve vzájemné dohodě, kterou společně uzavírají. Rodiče jsou tak dopředu seznámeni s nabídkou a možnostmi vzájemné spolupráce.

Gardošová s Dujkovou (2012, s. 121) uvádějí příklady způsobů spolupráce s rodiči v programu Začít spolu:

- *Zapojení rodičů ve třídě,*
- *Porady učitele s rodiči,*
- *Návštěvy doma,*

- *Dohoda mezi rodinou a školou,*
- *Tvorba individuálních plánů pro děti,*
- *Čas odchodů a příchodů,*
- *Půjčování hraček a knih,*
- *Pomoc při pořádání akcí pro děti,*

Další nepřímou formou spolupráce a komunikace s rodiči jsou:

- *Nástěnky,*
- *Zápisníky dětí, které slouží k písemné komunikaci mezi rodiči a pedagogy;*
- *Dotazníky,*
- *Zpravodaje a školní časopis vydávaný podle možnosti v mateřských školách pro rodiče.*

Důležitou součástí spolupráce je účast rodičů přímo ve třídě. Všichni členové rodiny mají možnost do třídy vstoupit a účastnit se denního programu. „*Nejvhodnější je zpravidla doba při příchodu do mateřské školy nebo při vyzvednutí dítěte odpoledne – v obou případech je s rodiči také počítáno v denním rozvrhu.*“ (Gardošová a Dujková, 2012, s. 123). Tato forma spolupráce vyžaduje vstřícnost učitelů a rodiče by měli vnímat, že jsou ve škole vítáni a mají čím přispět. Pokud se proces daří, získávají dle Gardošové a Dujkové (2012, s. 123) členové rodiny:

- *„pocit sounáležitosti s programem – přijmou jej za svůj a mohou se podílet na jeho průběhu;*
- *naučí se dívat na své dítě ve vztahu k ostatním – pochopí, že se stává členem širšího společenství, než je rodina;*
- *poznají více z vývoje dítěte;*
- *postupně poznají a naučí se respektovat vyučovací tým;*
- *podpoří proces domácími aktivitami;*
- *poznají prostředí a kamarády, o kterých jim děti vyprávějí;*
- *mohou navázat přátelské vztahy s jinými rodiči.“*

Rodiče mají možnost vstoupit do třídy v rámci ranního příchodu do školky, kdy na ně a jejich děti čeká dle programu škol Začít spolu tzv. ranní úkol. Cílem této aktivity by

mělo být usnadnění vstupu rodičů do třídy a příchod dětí do školky v klidu a pohodě. „*Na nástěnce, která je umístěna hned při příchodu do třídy, je jednoduchý úkol zaměřený k tématu. Může tam být také označení dne v týdnu a datum. Rodiče přečtou dětem, jaké zadání mají splnit, případně jim s úkolem pomohou.*“ (Gardošová a Dujková, 2012, s. 122).

Zcela běžnou záležitostí jsou v programu Začít spolu i návštěvy v rodinách, které mají napomoci lepšímu poznání prostředí, kde děti vyrůstají, propojení prostředí školy a rodiny. Tyto návštěvy mají velký význam především na počátku docházky dítěte do mateřské školy – během adaptace. V rámci vzájemných návštěv, ale i každodenní komunikace se potom učitelé a rodiče snaží pravidelně mluvit o pokrocích dítěte, společně plánovat a hodnotit. Mohou tak činit i během třídních schůzek, které se obvykle konají třikrát ročně. „*Důležité je, aby při těchto schůzkách došlo k výměně informací oběma směry – tzn. že nejen rodiče dostávají informace o svém dítěti, ale také učitel se ptá např. na oblíbené činnosti dítěte doma, na vztahy k sourozencům, na celkovou situaci v rodině apod.*“ (Gardošová a Dujková, 2012, s. 124).

Mezinárodní profesní standardy ISSA

Významnou součástí kvalitní pedagogické práce související se spoluprací s rodinou, je sebereflexe učitelů i autoevaluace samotných škol. Jako pomůcka pro vlastní sebereflexi, plánování, ale i realizaci výchovně-vzdělávacího procesu, slouží pro učitele Začít spolu standardy vydané ISSA. Tyto standardy vznikly jako prostředek k měření kvality programu – kromě certifikace učitelů mohou sloužit i jako materiál pro rozbor vlastní práce učitelů či jako kritéria sledovaná ředitelem během hospitací a hodnocení práce učitelů. (Spilková a Tomková, 2010, s. 152). Standardy jsou rozděleny do následujících kategorií:

- Komunikace
- Rodina a komunita
- Inkluze, rozmanitost a demokratické hodnoty
- Plánování a hodnocení
- Výchovně vzdělávací strategie
- Učební prostředí
- Profesní rozvoj (Kargerová, Krejčová, Maňourová et al., 2011, s. 2).

Každý standard je rozdělen do několika kritérií, která jsou dále doplněna konkrétními indikátory. V této podobě jsou standardy velmi konkrétní a praktickou pomůckou pro učitele v rámci procesu vyhodnocování vlastní práce. Vzhledem k tomu, že se tato práce zabývá spoluprací s rodinou, zaměříme se především na standard „Rodina a komunita“, který je také součástí výzkumu praktické části této práce. Tento standard formuluje následující kritéria pro efektivní spolupráci s rodiči:

- 2.1. učitel utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti.
 - 2.1.1. Učitel zapojuje rodiče dětí i členy rodiny a komunity do vzdělávání dětí, umožňuje jim aktivní vstup do výuky, vítá jejich přítomnost ve třídě v průběhu vyučování.
 - 2.1.2. Učitel dává rodičům příležitost spolurozhodovat o postupech vhodných k podpoře učení a rozvoje jejich dětí.
 - 2.1.3. Učitel zapojuje rodiny dětí do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy.
- 2.2. učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací.
 - 2.2.1. Učitel je v pravidelném kontaktu s rodiči dětí, průběžně je informuje o pokrocích, vzdělávacích cílech vyplývajících z kurikula, o akcích třídy/školy, a to prostřednictvím osobních setkání i písemných materiálů.
 - 2.2.2. Učitel pravidelně komunikuje s rodinami s cílem poznat rodinné prostředí dětí, a tím lépe porozumět jejich silným stránkám, zájmům, potřebám.
 - 2.2.3. Učitel vytváří příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem a vzájemně se podporovat.
 - 2.2.4. Učitel zachovává důvěrnost informací týkajících se rodin a dětí.
- 2.3. učitel využívá k obohacení vzdělávání nabídky zdrojů, které mu poskytují rodiny dětí i širší komunita.
 - 2.3.1. Učitel navazuje kontakty a vytváří přátelské vztahy s lidmi, organizacemi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí, získává od

nich odbornou i materiální podporu, umožňuje dětem v rámci výuky vstoupit s těmito lidmi do kontaktu (exkurze, návštěva ve třídě).

- 2.3.2. Učitel pomáhá rodičům orientovat se jakým způsobem získávat potřebné informace, pomáhá vyhledávat informační zdroje a poradenství potřebné ke zlepšení kvalit učení a rozvoje dítěte.
- 2.3.3. Učitel do vzdělávání začleňuje obsahy a témata, která korespondují se zkušenostmi dětí ze života ve vlastní rodině/komunitě.
- 2.3.4. Učitel nabízí rodičům informace a nápady, jak pro děti vytvořit vhodné domácí k učení, (podnětné) stimulující prostředí a pomáhá rodičům zlepšovat jejich rodičovské kompetence.

(Kargerová, Krejčová, Maňourová et al., 2011, s. 19).

3.3.2 Zdravá mateřská škola

Zdravá mateřská škola, nebo také Škola podporující zdraví, je projekt, který vznikl pod záštitou Státního zdravotního ústavu v Praze jako další z alternativ vzdělávání v mateřských, ale i základních školách. ŠPZ (Škola podporující zdraví) vznikla jako reakce na aktuální situaci ve světě spojenou s častým výskytem civilizačních chorob a dalších zdravotních komplikací spojených s životním stylem současné společnosti. ŠPZ směřuje ke zdravému životnímu stylu, snaží se aktivně chránit a podporovat zdraví dětí i rodin. ŠPZ si klade následující cíle:

1. Vytvářet podmínky pro tělesnou, duševní a společenskou pohodu dítěte po dobu jeho pobytu v MŠ
2. Přispívat k výchově předškolního dítěte ke zdravému životnímu stylu, jenž je charakterizován:
 - Návyky a dovednostmi zdravého životního stylu
 - Odolností vůči stresům a zdraví škodícím vlivům (Havlínová, 1995, s. 17).

Program dále formuluje 12 podmínek vzdělávání:

- Pedagog podporující zdraví
- Věkově smíšené třídy

- Rytmický řád života a dne
- Tělesná pohoda a volný pohyb
- Životospráva
- Spontánní hra
- Podnětné a věcné prostředí
- Bezpečné sociální prostředí
- Participativní a týmové řízení
- Partnerské vztahy s rodiči
- Spolupráce mateřské školy se základní školou
- Začlenění mateřské školy do života obce (Průcha, 2016).

Z uvedených podmínek vyplývá, že i ŠPZ klade důraz na spolupráci s rodinou a vzájemné partnerské vztahy. Havlová, Havlínová a Vencálková v Kurikulu podpory zdraví v mateřské škole (2006, s. 77) shrnují snahy ŠPZ v následujících bodech: „*Mateřská škola podporující zdraví rozvíjí společenství mateřské školy a rodiny jako nejsilnější záruku účinnosti projektu podpory zdraví. Společenství vzniká prolínáním vlivů z rodiny do mateřské školy a opačně na základě vzájemné tolerance, partnerství a otevřenosti.*“ Publikace dále nabízí prostředky k dosažení partnerských vztahů s rodiči, a to:

1. Mateřská škola podporující zdraví připravuje dítě i jeho rodiče na vstup do mateřské školy podporující zdraví.
2. Mateřská škola podporující zdraví vyzývá rodiče k účasti na výchovně vzdělávacím procesu a na akcích školy, které v průběhu roku pořádá, organizuje neformální setkání.
3. Mateřská škola podporující zdraví organizuje pravidelná setkání s rodiči. Pokud je zřízena některá forma oficiálně registrovaného sdružení rodičů, organizuje je společně s nimi.
4. Mateřská škola podporující zdraví nabízí a poskytuje rodičům odbornou pomoc při řešení problémů (Havlová, Havlínová a Vencálková, 2006, s. 78–80).

Program dále formuluje konkrétní přínos fungující spolupráce a v kontrastu s ním i možná rizika a překážky. Mezi ně řadí např. nutnost iniciativy mateřské školy co se týče nabídek spolupráce vůči rodinám dětí, hledání příčin nefunkční spolupráce a jejich

odstranění, nutnost vzájemně si sdělit očekávání a představy o spolupráci a další. (Havlová, Havlínová a Vencálková, 2006, s. 80).

3.3.3 Lesní mateřské školy

Lesní mateřské školy jsou speciální formou předškolního zařízení, které školský zákon definuje následovně: „*Za lesní mateřskou školu se považuje mateřská škola, ve které vzdělávání probíhá především ve venkovních prostorách mimo zázemí lesní mateřské školy, které slouží pouze k příležitostnému pobytu.*“ (Zákon č. 561/2004 Sb., 2004). Děti v lesních mateřských školách tedy tráví většinu dne v přírodě, nejčastěji v lese, a to za každého počasí. Děti jsou vedeny k úctě, pokoře a sounáležitosti s přírodou. (Průcha, 2016). Od roku 2016 jsou lesní mateřské školy zařazeny do sítě škol a jsou tedy považovány za vzdělávací instituce předškolní výchovy. Lesní mateřské školy, kterých je nyní spolu s tzv. „lesními kluby“ celkem 140 v celé ČR, se sdružují v Asociaci lesních mateřských škol. (Asociace lesních MŠ, © 2018). Asociace na svých internetových stránkách představuje projekt lesních mateřských škol, sdružuje také všechny certifikované lesní mateřské školy a lesní kluby.

V rámci kvality práce v lesních mateřských školách vydala ALMŠ (Asociace lesních mateřských škol) standardy kvality, jejichž naplnění je cílem každého člena Asociace. „*Cílem Standardů kvality ALMŠ je zaručit dětem, jejich rodičům, pracovníkům lesních MŠ a orgánům státní správy určitou kvalitu práce v lesní MŠ.*“ (Asociace lesních mateřských škol, 2014, s. 3). Standardy jsou k dispozici na internetových stránkách ALMŠ a skládají se ze tří kategorií: procedurální, personální a provozní. Těžištěm procedurálních standardů je vztah lesní MŠ k rodičům, dětem a veřejnosti a skládá se z následujících kategorií:

- **Cíle činnosti a zásady jejího poskytování**
 - Školka má písemně definováno a zveřejněno poslání, výchovně vzdělávací cíle, zásady poskytování své činnosti a vymezen okruh osob, kterým je činnost určena. Výchovně vzdělávací cíle jsou v souladu s RVP PV.

- **Smlouva o výchově a vzdělávání dítěte**
 - Školka má se zákonnými zástupci dětí písemně uzavřenou dohodu o podmínkách a pravidlech výchovy a vzdělávání dítěte. Podle těchto pravidel postupuje.
- **Dokumentace o výchově a vzdělávání dětí**
 - Školka vede evidenci dětí a jejich individuálních potřeb. V tomto postupuje v souladu se zákonem o ochraně informací. Školka svou práci s dětmi a její přípravu dokumentuje.
- **Práce s dětmi**
 - Pedagog pracuje v souladu s Etickým kodexem pedagoga lesní MŠ. Jednání ve skupině a struktura dne mají známá pravidla. Základem pedagogické práce je vlastní školní vzdělávací program, který je v souladu s RVP PV. Pedagogický přístup vychází z prožitkového učení dětí v celoročním kontaktu s přírodou. Pedagog je schopen svou přípravu uzpůsobit aktuálnímu zájmu a potřebám dětí a aktuálním podmínkám prostředí, kde program probíhá. Pedagog umožňuje dítěti prožít bezpečné riziko. Prostedí s minimem hraček, které mají předem definovaný účel, podporuje u dětí rozvoj kreativity a sociálního učení. Školka zajišťuje předškolní výchovu a vzdělávání dětí. Sleduje rozvoj klíčových kompetencí dětí a informuje o tom zákonné zástupce dítěte nejméně 2× do roka v individuálních pohovorech. Školka má vytvořen adresář odborného multidisciplinárního týmu, na který může v případě potřeby rodiče s dítětem odkázat.
- **Zpětná vazba rodičů ke kvalitě činností**
 - Školka vytváří příležitosti pro přijímání zpětné vazby od rodičů. Pozitivní i negativní zpětné vazby od rodičů vyhodnocuje. Má zpracována písemná pravidla pro vyřizování negativní zpětné vazby. Podle těchto pravidel postupuje.

- **Partnerství**
 - Školka spolupracuje s rodinami zapsaných dětí, s místní komunitou a komunitou lesních mateřských škol. Školka se alespoň jednou ročně účastní Členských schůzí ALMŠ (sletů).
- **Poskytování informací o činnosti**
 - Školka informuje o své činnosti tak, aby byl její obraz transparentní ve vztahu k rodičům zapsaných dětí, ve vztahu k zájemcům o docházku a k veřejnosti. Snaží se poskytovat dostatek informací a pečuje o dobré jméno lesní MŠ. (Asociace lesních mateřských škol, 2014, s. 4-5)

Na tuto kategorii navazují personální standardy zaměřené na vztah k zaměstnancům mateřské školy a standardy provozní, které se věnují především práci v lesní MŠ a prostředí. V této práci byla konkrétně vyjmenována pouze kritéria související se spoluprací s rodinou, vzhledem k tomu, že je pro téma práce zcela stěžejní. Standardy lesních mateřských škol nabízejí další zdroj inspirace při zkoumání kvality práce v mateřské škole, ale především i kvality spolupráce s rodiči.

3.3.4 Rámec profesních kvalit učitele mateřské školy

V rámci projektu „*Rozvojem osobnostních a profesních kompetencí učitelů MŠ a ZŠ k vyšší kvalitě vzdělávání*“, který byl realizován Pedagogickou fakultou Masarykovy univerzity v Brně, vznikl materiál *Rámec profesních kvalit učitele mateřské školy* od autorek Syslové a Chaloupkové. Tento podklad vznikl na základě předchozího materiálu, vytvořeného pro účely učitelů základních a středních škol. „*Výstupem tohoto projektu, který byl ale brzy ukončen, se stal rámcový dokument Podkladový materiál pro tvorbu standardu kvality profese učitele zveřejněný v Učitelských novinách (2010, roč. 113, č. 12, s. 15–18). Tento dokument byl dopracován v rámci národního projektu MŠMT Cesta ke kvalitě do podoby Rámce profesních kvalit učitele určeného učitelům základních a středních škol.*“ (Chaloupková a Syslová, 2015 s. 7). *Rámec profesních kvalit učitele mateřské školy* obsahuje osm oblastí, které tvoří profesní kvality učitele, jejichž součástí je také spolupráce s rodiči a širší veřejností.

- Plánování vzdělávací nabídky.

- Prostředí pro učení.
- Procesy učení.
- Hodnocení vzdělávacích pokroků dětí.
- Reflexe vzdělávání.
- Rozvoj školy a spolupráce s kolegy.
- Spolupráce s rodiči a širší veřejností.
- Profesní rozvoj učitele. (Chaloupková a Syslová, 2015, s. 10).

V rámci spolupráce s rodinou nabízí materiál konkrétní body, které představují kritéria a indikátory kvality jednotlivých oblastí, které jsou doplněny jednotlivými příklady a mimo jiné i úryvky z RVP PV, který představuje kvalitu. Znění kapitoly o spolupráci vypadá následovně. Učitel:

1. Komunikuje a spolupracuje se zákonnými zástupci dětí na základě partnerského přístupu, založeného na vzájemné úctě, respektu a sdílené odpovědnosti za rozvoj dětí:

- Vysvětluje zákonným zástupcům své pojetí vzdělávání (cíle a strategie) a diskutuje s nimi o něm.
- Dává zákonným zástupcům příležitost spolurozhodovat o postupech vhodných k podpoře učení a rozvoje jejich dětí, domlouvá se s nimi na společném postupu.
- Nabízí možnost zapojení rodin dětí do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy.
- Poskytuje zákonným zástupcům poradenský servis v otázkách vzdělávání jejich dítěte

2. Usiluje o vtažení zákonných zástupců dětí do života školy:

- Předkládá rodičům konkrétní návrhy na jejich spolupráci se školou.
- Nabízí rodičům informace a podněty z oblasti výchovy a vzdělávání dětí (připravuje a realizuje pro ně dílny, přednášky, diskuze a další vzdělávací aktivity).

3. Poskytuje rodičům co nejvíce informací o procesu i výsledcích učení dítěte:

- Pravidelně zákonným zástupcům dětí poskytuje informace a doporučení týkající se procesu i výsledků učení dětí.
- Je v pravidelném kontaktu s rodiči dětí, vede s nimi průběžný dialog o dítěti, jeho prospívání, rozvoji a učení, o vzdělávacích cílech vyplývajících ze školního a třídního vzdělávacího plánu o akcích třídy/školy, a to prostřednictvím osobních setkání, písemnou i elektronickou formou.

4. Získává od zákonných zástupců dětí informace o sociálním a kulturním prostředí dítěte s cílem společně s nimi hledat cesty k jeho rozvíjení:

- Respektuje přínosy, které mohou zákonní zástupci dětí poskytovat, a využívá je pro rozvoj dětí.
- Pravidelně komunikuje s rodinami s cílem poznat rodinné prostředí dětí, lépe porozumět silným stránkám, zájmům a potřebám dítěte;
- Do vzdělávání dětí začleňuje obsahy a témata, která korespondují se zkušenostmi dětí ze života ve vlastní rodině/komunitě.

5. Komunikuje a spolupracuje s dalšími partnery školy:

- Navazuje kontakty a vytváří partnerské vztahy s lidmi, organizacemi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí, získává od nich odbornou i materiální podporu, umožňuje dětem v rámci vzdělávací nabídky vstoupit s těmito lidmi do kontaktu (exkurze, návštěva ve třídě...).
- Hledá a využívá příležitosti spolupráce s partnery školy.

6. Dokáže prezentovat a zdůvodnit vzdělávací program školy rodičům i širší veřejnosti:

- Dokáže odpovídat na otázky týkající se ŠVP, předkládá argumenty zdůvodňující správnost konkrétní podoby ŠVP. (Chaloupková a Syslová, 2015, s. 24-26).

3.3.5 Srovnání evaluačních nástrojů pro spolupráci s rodinou

Předchozí kapitoly představily hned několik programů a projektů, které rodinám nabízejí konkrétní podoby spolupráce a mimo jiné také nabídku evaluačních nástrojů a standardů kvality pro mateřské školy a jejich učitele. Jejich konkrétní podobu nabízí Školy podporující zdraví, Lesní mateřské školy, Začít spolu a Rámec profesních kvalit učitele mateřské školy. Nyní se pokusíme provést analýzu této nabídky, která bude sloužit jako základ pro výběr standardů použitých v praktické části této práce.

Na první pohled se standardy liší především svou formou. Standardy lesních mateřských škol jsou velmi stručné, nicméně velmi přehledně členěné. Mohou tedy sloužit jako základ pro autoevaluaci školy, nicméně pro hlubší analýzu příliš nevyhovují, vzhledem ke stručnosti a nedostatku konkrétních příkladů praxe. V tomto ohledu se prezentuje lépe formulace Škol podporujících zdraví, nabízející širší rámec činností, jejichž obsah je přínosný; nicméně formulace je zde naopak poměrně rozsáhlá a ve formě nečleněného textu. Tyto body mohou sloužit jako celkové zamyšlení nad spoluprací, nicméně pro evaluaci nejsou příliš vhodné. Je třeba ocenit zamyšlení nad přínosem a riziky spolupráce. Naproti tomu *Rámec profesních kvalit učitele mateřské školy* a standardy *Začít spolu* svou formou vyhovují potřebám škol v rámci evaluace. Jsou velmi srozumitelně členěny a nabízí ukázky praxe, které mohou hodnotiteli napovědět, co všechno se pod daným indikátorem skrývá. Standardy *Začít spolu* *Rámec profesních kvalit učitele mateřské školy* v určité míře převyšují především svou konkrétností, kterou umožňují školám a učitelům prozkoumat stav a kvalitu vzdělávání v opravdu hluboké analýze.

Kromě formulací a členění je samozřejmě důležitý především obsah. Společným rysem výše zmíněných standardů kvality vzdělávání v oblasti spolupráce s rodinou je v první řadě výchozí dokument, kterým je RVP PV. Všechny zmíněné nástroje z něj vycházejí a tento fakt také zmiňují v úvodu. Autorka se pokusila jednotlivé standardy porovnat s podmínkami v oblasti spoluúčasti rodičů tak, jak je formuluje RVP PV. Výsledky byly poměrně zajímavé. Autorka zjistila, že bodům, které nabízí RVP PV odpovídá jen malá část standardů. Např. lesní mateřské školy nezmiňují snahy poznat rodinné prostředí dětí a zároveň nemyslí na vzdělávání rodičů. Ve většině případů nebyly dané podmínky prezentovány jako hlavní body, nicméně v textu je bylo možné odhalit. Většina standardů

zcela opomíná ochranu soukromí rodiny, což by dle autorčina názoru v období zákona GDPR mělo být jistě na místě. Jediné ze standardů, který zcela splnil všechny podmínky RVP PV byly standardy Začít spolu, které nejen že obsáhly všechny podmínky formulované RVP PV, zároveň zde byly jasně formulovány jako hlavní indikátory či kritéria a dle názoru autorky jsou tak nejkvalitnějším nástrojem z výše zmíněných, který pro tyto účely lze využít. Autorka se proto rozhodla standardy prakticky využít ve výzkumné části této práce, která bude navazovat.

4 Shrnutí teoretické části

Teoretická část otevřela téma spolupráce s rodinou přiblížením významu rodiny pro jedince, zmínila výchovu dítěte v rodině a její přínosy a v závěru poukázala na současnou podobu rodiny a její specifika. Na toto téma navázala kapitola o mateřské škole a předškolním vzdělávání. Teoretickou část uzavřely rozsáhlé kapitoly o spolupráci s rodinou, které byly pro tuto práci zcela klíčové. Autorka v nich poukázala na zakotvení spolupráce v RVP PV, zamyslela se nad východisky spolupráce a také metodami, které mohou školám pomoci spolupráci s rodiči lépe promyslet, a tak ji i zkvalitnit. Následovala závěrečná kapitola popisující jednotlivé projekty a vzdělávací programy podporující spolupráci s rodinou a představení jejich evaluačních nástrojů, které autorka na závěr porovnála s podmínkami formulovanými RVP PV.

V následující části autorka představí realizovaný výzkum, ve kterém mimo jiné využila standardy Začít spolu, vyhodnocené ve srovnání s RVP PV jako kvalitní. Autorka v této části zmapovala spolupráci s rodinou na konkrétní mateřské škole a zaměřila se na její silné a slabé stránky, které analyzovala a následně navrhla strategie, které povedou ke zlepšení slabých stránek a celkovému zkvalitnění spolupráce na zkoumané mateřské škole.

II VÝZKUMNÁ ČÁST

5 Vymezení problému a cílů práce

Autorka pro výzkumnou část práce zvolila formu akčního výzkumu, který podle Nezvalové (2003, s. 300) „...*zdůrazňuje pedagogickou praxi, umožňuje zavádění změn, které jsou důležité pro neustálé zlepšování činnosti pedagogických pracovníků a ostatních účastníků vzdělávání, a vede ke zvyšování kvality poskytovaného vzdělávání.*“

Autorka se jakožto učitelka zkoumané mateřské školy denně potýká s otázkou, zda je spolupráce s rodiči v dané mateřské škole dostatečně kvalitní a co by mohla zařadit do své každodenní učitelské práce se záměrem spolupráci dále rozvíjet a zlepšovat? Zajímalo ji, zda je stávající situace funkční a vyhovující i ze strany rodičů, ale také jakými jinými způsoby je možné rodiče zainteresovat do vzdělávání jejich dětí v mateřské škole.

Autorka se v rámci zkoumání projektů a programů podporujících spolupráci s rodinou seznámila s publikací *Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA*, která ji zaujala a inspirovala k jejímu praktickému využití v mateřské škole jakožto evaluačního nástroje. Publikace nabízí konkrétní podobu funkční spolupráce s rodiči, která zahrnuje několik oblastí spolupráce strukturovaných v jednotlivých kritériích a indikátorech, které je pro úspěšnou spolupráci třeba naplňovat.

Výsledek výzkumného šetření může obohatit pedagogickou teorii i praxi na půdě spolupráce s rodinou v předškolním zařízení hned na několika úrovních. V první řadě svou teoretickou rovinou přispívá ke vzorku výzkumů orientovaných na praxi v mateřských školách a demonstruje tak vnímání a realizaci spolupráce s rodinou v konkrétní podobě. Dané mateřské škole dále výzkum přispívá ve formě vlastní sebereflexe a evaluace v praktické rovině, která tak může zlepšit uvědomění si významu spolupráce s rodiči a rozšíření pole aktivit směřujících k jejímu naplnění. Po stránce osobní potom práce přispívá k profesnímu a osobnímu rozvoji autorky, která výzkum realizuje s cílem zlepšit svou vlastní pedagogickou činnost v oblasti spolupráce s rodiči, kterou považuje za jednu z klíčových oblastí předškolního vzdělávání, vzhledem k častému a úzkému kontaktu, ve kterém se s rodiči dětí dané mateřské školy každý den nachází.

5.1 Cíle a úkoly práce

Cílem výzkumné části této práce je popsání a prozkoumání kvality spolupráce s rodiči na konkrétní mateřské škole, následné vyhodnocení slabých a silných stránek spolupráce a formulování vhodných strategií pro zlepšení a zefektivnění spolupráce s rodiči. Pro hodnocení kvality spolupráce byly využity právě standardy Začít spolu *Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA*. Cíle výzkumu byly tedy formulovány následovně:

- Zmapovat a na základě ISSA standardů analyzovat kvalitu spolupráce s rodinou na dané mateřské škole.
- Na základě analýzy identifikovat silné a slabé stránky spolupráce s rodinou na dané mateřské škole.
- Navrhnout strategie pro zlepšení spolupráce s rodinou v oblasti identifikovaných slabých stránek spolupráce s rodinou.

6 Výzkumné metody

Pro naplnění cílů byla zvolena kombinace výzkumných metod. Vzhledem k charakteru výzkumu se jedná především o akční výzkum využívající metod pozorování, rozhovorů a analýzy dokumentů a videí. Na základě pozorování a reflexe vlastní pedagogické činnosti se autorka pokusila popsat současný stav spolupráce s rodiči na zkoumané mateřské škole, který poté doplnila rozhovorem s ředitelkou, učitelkou a rodiči dětí z dané mateřské školy. Na základě vlastní reflexe a provedených rozhovorů autorka analyzovala silné a slabé stránky spolupráce v dané mateřské škole. Slabé stránky se poté autorka snažila podpořit akčním plánem pro zlepšení kvality spolupráce v dané mateřské škole.

6.1 Pozorování

„Pozorování znamená sledování činnosti lidí, záznam (registrace nebo popis) této činnosti, její analýzu a vyhodnocení.“ (Gavora, 2000, s. 76). Autorka si pro tento výzkum zvolila metodu zúčastněného pozorování. Jako jedna z učitelů se účastnila akcí, které škola

pořádala pro rodiče a pozorovala jejich průběh. Pozorování probíhalo během školního roku 2017/2018, kdy se autorka aktivně účastnila všech projektů v dané mateřské škole, včetně komunikace s rodiči, která je doprovázela. Autorka se zaměřovala na atmosféru vztahu, který mezi školou a mateřskou školou existuje, zkoumala míru zapojení rodičů do akcí pořádaných mateřskou školou, ale i komunikaci v rámci každodenních situací v mateřské škole.

6.2 Analýza dokumentů a videí

V rámci pozorování a snahy zmapovat stav spolupráce v dané mateřské škole autorka mimo jiné analyzovala dokumenty a konkrétní formy nepřímé komunikace s rodiči, která je důležitou součástí zkoumané problematiky. Zaměřovala se na oblasti jako jsou např. nástěnky, e-mailová komunikace s rodiči, formuláře, které rodiče vyplňují apod. Komunikaci poté porovnávala se standardy Začít spolu a kritérii, která nabízí.

V rámci realizovaných projektů mateřské školy, které byly vyhodnoceny jako příklady dobré praxe, byla také pořízena videa, která autorka analyzovala s cílem popsat průběh projektu co nejkompaktněji. Video byla pořízena samotnou autorkou a spolupracujícím učiteli, kteří byli na projektech přítomni.

6.3 Rozhovor (interview)

„Interview je výzkumnou metodou, která umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů.“ (Gavora, 2000, s. 110). Jak dále Gavora doplňuje, pro rozhovor je důležitá otevřená atmosféra a navázání přátelského vztahu s respondenty. Autorka prováděla rozhovory s ředitelkou, učitelkou a některými rodiči dětí z mateřské školy. S většinou z nich má přátelský vztah vzhledem k dlouhodobému kontaktu, ve kterém se s nimi v rámci své každodenní práce nachází. Rozhovory tedy probíhaly ve velmi přátelské atmosféře. Autorka v rámci projektu práce využila rozhovorů v několika oblastech, můžeme tuto metodu tedy považovat za stěžejní v této práci.

Rozhovory hodnotící kvalitu spolupráce na základě standardů Začít spolu probíhaly v prostředí mateřské školy, konkrétně v klidné školní kanceláři. Tyto rozhovory měly předem stanovenou strukturu, vzhledem k tomu, že oslovení měli hodnotit spolupráci dle jednotlivých bodů. Autorka měla standardy k dispozici v tištěné podobě, do které mohli

všichni zúčastnění kdykoliv nahlédnout. V případě potřeby pokládala autorka doplňující otázky týkající se spolupráce a jejích konkrétních forem. Pro potřeby rozhovoru s učitelkou, která nehovoří česky, byly standardy autorkou přeloženy a vytištěny v anglickém jazyce.

Rozhovory s rodiči dále probíhaly částečně v prostředí mateřské školy a částečně telefonicky, vzhledem k tomu, že se jednalo o konkrétní rodiče a někteří z nich v daném období nebyli v mateřské škole k dispozici. Autorka se zajímala především o konkrétní projekty, kterých se tito rodiče účastnili. Zajímalo ji, proč se rozhodli se účastnit, jak se na svou účast připravovali, jak jejich účast vnímalo jejich dítě, jaké měli z průběhu projektu pocity atd. Na závěr se autorka zajímala i o jejich názor na podobné druhy projektů a zjišťovala, zda by se opakovaně účastnili. Autorka mimo jiné komunikovala s rodiči již během akcí a projektů, které v mateřské škole probíhaly. Spontánně je oslovovala a zajímala se o jejich bezprostřední reakce a pocity. Autorka zároveň realizovala krátké skupinové rozhovory s dětmi navazující na akce a projekty, které v mateřské škole proběhly. Rozhovory probíhaly spontánně bezprostředně po skončení projektů, poté skupinově v rámci komunitního kruhu několik dní po celkovém ukončení daného projektu.

7 Výzkumný vzorek

Projekt byl realizován v soukromé mateřské škole Wonderland s rozšířenou výukou anglického jazyka, která má tři pobočky v Praze 4 – Háje, Hrnčíře a Libuš. Výzkum byl zaměřen na pobočku Háje, kde autorka působí jako učitelka. „*Jako první zahájila provoz mateřská škola Wonderland – Háje v roce 2008. Původní kapacita školky byla povolena na 15 dětí a v roce 2011 se kapacita rozšířila na 20 dětí. Rok po zahájení provozu mateřské školy Háje (tzn. 1.9 2009) zahájila provoz mateřská škola – Hrnčíře a přesunula na tuto adresu i sídlo firmy. Z původní kapacity 20 dětí byla mateřská škola rekonstruována a rozšířena na 40 dětí. Od 1. 9. 2015 byla nově otevřena mateřská škola – Libuš s kapacitou 14 dětí.*“ (www.english-wonderland.cz, 20. 6. 2018). Mateřská škola byla zařazena do rejstříku škol MŠMT 1.9.2012. Pro mateřskou školu je charakteristická její rozšířená výuka anglického jazyka. Pobočka Háje má 2 třídy, z nichž v jedné probíhá výuka v anglickém jazyce, v druhé v jazyce českém. Obě třídy jsou věkově heterogenní – dochází sem děti ve věku 3–6 let. (www.english-wonderland.cz, 20. 6. 2018).

Školní vzdělávací program mateřské školy nese název „Cesta životem“ a jeho vzdělávací obsah je rozdělen do deseti integrovaných bloků, které utváří příběh „Ostrova Wonderland“

a jeho vzniku:

- *Vesmír: (Vznik Planety Wonderland)*
 - *Voda: (Dobrodružství v bouřlivých mořích)*
 - *Země: (Zrození ostrova Wonderland)*
 - *Rostlinky: (Čas Vegetace, rostliny se objevují na ostrově Wonderland)*
 - *Zvířata: (Čas zvířat, Zvěř se objevuje na ostrově Wonderland)*
 - *Historie: (Lidská revoluce, Wonderland ostrov osídlen prvními lidmi)*
 - *Obydli: (Lidé a jejich první obydlí, Wonderland lidé začnou stavět své domy)*
 - *Lidé: (Kulturní revoluce, Jak mezi lidmi začaly vznikat první rozdíly)*
 - *Národy, Země, Města (Národ ostrova Wonderland je tu a roste)*
 - *Budoucnost: (Wonderland Ostrov – a co bude dál? Jak se bude ostrovu dařit?)*
- (www.english-wonderland.cz, 20. 6. 2018).

Kromě obecných informací obsahuje školní vzdělávací program i kapitolu o spolupráci s rodiči. V té uvádí: „*Snaha o vytváření rodinného prostředí pro děti je našim hlavním cílem. Rodiče jsou v naší mateřské škole vždy vítáni a jsme rádi za jakoukoliv jejich pomoc, radu či náhled. Snažíme se o vytvoření funkčního trojúhelníku „dítě“ — „rodina“ — „mateřská škola“, aby porozumění dítěti bylo celistvé a abychom ujednotili rodinnou a školkovou výchovu. Domlouváme se na společném působení na dítě, pokud rodiče projeví zájem. S rodiči pravidelně komunikujeme, ať již při osobních setkáních, při individuálních konzultacích či písemně v e-mailové podobě. Rodičům nasloucháme a zároveň radíme. Poskytujeme taktéž poradenský servis. Soukromí rodiny chráníme.*

V naší mateřské škole panují velmi přátelské vztahy, a to má vliv na celkovou atmosféru klidu a pohody dětí, rodičů i kolektivu zaměstnanců. Chceme pokračovat a dále rozvíjet spolupráci s rodiči. Připravujeme společná rodinná odpoledne a akce pro rodiče s dětmi. – Letní koncerty, čajové dýchánky, Montessori odpoledne, vítání jara, Kreativní dílny – napomáhají nejen ke společnému poznávání, společným prožitkům, ale k získávání vzájemné důvěry a tím vytváříme kamarádské a rodinné prostředí. Jednou z naší nejpodstatnějších priorit je

spolupráce s rodinou a zapojení do činností a aktivit v co nejširší míře rodiče a prarodiče a tím maximálně využít prožitků, sociálního a prožitkového učení.“. (www.english-wonderland.cz, 20. 6. 2018).

7.1 Ředitelka

Paní ředitelka byla v rámci výzkumného šetření oslovena k rozhovoru, ve kterém na základě standardů Začít spolu hodnotila kvalitu spolupráce ve zkoumané mateřské škole. S rozhovorem paní ředitelka nadšeně souhlasila, a i v jeho průběhu se ukázalo, že sama nad tématem spolupráce s rodiči často přemýšlí a hledá cesty, kterými by se dala spolupráce v mateřské škole zkvalitnit.

Paní ředitelka se k týmu připojila v průběhu školního roku 2017/18 a od počátku jejího působení se zajímala o stav, v jakém se mateřská škola nachází. Zkoumala slabé a silné stránky na základě SWOT analýzy, kterou získala od jednotlivých učitelů, a byla velmi nakloněna jakýmkoliv nápadům a iniciativám vedoucím k pozitivnímu zlepšení, což se také potvrdilo během rozhovoru. Paní ředitelka působí velmi milým, ale zároveň zkušeným dojmem, nicméně je v její režii zvládnout zkoordinovat hned tři pobočky mateřské školy, což je zcela jistě úkol poměrně náročný. Paní ředitelka pobočku Háje pravidelně navštěvuje v rámci setkání s nově přichozími rodiči či rodiči současnými, v případě, že je potřeba s nimi něco projednat. Zároveň je k dispozici učitelům, kteří ji pravidelně informují o dění na pobočce.

7.2 Učitelský sbor

Na kvalitě spolupráce má významný podíl celý učitelský sbor, který často úzce spolupracuje při plánování a organizování akcí a projektů pro rodiče dětí. Autorka se proto rozhodla do výzkumného vzorku zařadit učitelský sbor jako celek, z něž by ráda vyzdvihla především ty učitele, kteří se na utváření kvalitní spolupráce s rodiči aktivně podílí a jejichž nápady a iniciativy byly uplatněny v projektech, které se ve výzkumném šetření ukázaly jako kvalitní praxe.

Učitelský sbor se schází jednou za cca šest týdnů na společných poradách. V rámci porad se řeší otázky běžného provozu mateřské školy, nadcházející události a jejich organizace apod. Učitelský sbor se zároveň společně podílí na utváření vzdělávacích plánů

a aktivit společných pro všechny pobočky, jejichž součástí jsou i akce a projekty zapojující rodiny dětí. Učitelství sbor mateřské školy má neobvykle mezinárodní charakter, zároveň je také na české poměry i celkem genderově vyvážený. V mateřské škole působí hned čtyři učitelé společně se sedmi učitelkami; v celém učitelství sboru potom působí pouze čtyři ryze čeští učitelé. Ostatní učitelé hovoří obvykle anglickým jazykem.

Učitelka A

Učitelka A byla vybrána jako jedna z hlavních respondentů klíčové části výzkumu, již tvořil rozhovor na základě standardů Začít spolu. Budeme jí v rámci výzkumného vzorku učitelství sboru tedy věnovat větší pozornost. Tato mladá učitelka v mateřské škole působí již druhým rokem. Pochází ze Španělska a hovoří plynule anglicky. Ve Španělsku vystudovala obor Učitelství pro 1. stupeň ZŠ, následně studovala i ve Velké Británii. Zkušenosti na poli spolupráce si přináší mimo jiné i z rodiny, její matka je pracuje ve stejném oboru jako učitelka.

Učitelka A je velmi pozitivní a veselá. K dětem má velmi vřelý vztah a snaží se pro ně neustále vymýšlet nové a zajímavé aktivity. Spolupráce s rodinou je pro ni velmi důležitá a sama vnímá, jak důležité toto téma pro práci v mateřské škole je. Rozhovor velmi prožívala a zajímala se o témata, která prostřednictvím standardů kvality otevřel. V rámci své práce se snaží být k rodičům vždy vstřícná, ráda vymýšlí nové způsoby, jak je do života školky zapojit, zároveň ale vždy myslí na poděkování a ocenění jejich úsilí.

Učitel B

Učitel B se aktivně podílí na plánování projektů, které podporují spolupráci s rodinou ve zkoumané mateřské škole, a zároveň jsou součástí výzkumného šetření této práce. Pochází ze Spojených Států, odkud před několika lety přijel do České republiky, aby zde žil se svou českou manželkou a dětmi. V USA vystudoval dětskou psychologii, multimediální grafiku a anglickou literaturu. Po příjezdu do Čech získal certifikát TEFL pro výuku anglického jazyka. Ve školství působí již téměř 8 let, je zároveň otcem dvou dětí. Preferuje výuku starších dětí, proto ve škole vede třídu předškoláků. Je také velmi pozitivní a veselý, má velký smysl pro humor. Děti si jeho přítomnosti užívají, mají rádi jeho energii a chvíle strávené po jeho boku jsou pro ně často plné zábavy.

Učitelka C

Učitelka C je součástí výzkumného vzorku pro její významné postavení v rámci organizace a plánování projektů podporujících spolupráci s rodinou na dané mateřské škole. Pochází z České republiky a působila po dobu 4 let jako ředitelka školky, poté ale z funkce odstoupila a vrátila se na své původní místo učitelky. Po odchodu z funkce nicméně působí na pozici vedoucí učitelky. Je to např. ona, kdo připravuje materiály pro speciální projekty, stará se o hladký průběh pořádaných akcí apod. Vystudovala střední pedagogickou školu a s učením v mateřské škole má dlouholeté zkušenosti i ze Spojených Států. Už jako ředitelka si vytvořila velmi přátelské vztahy s rodiči na všech pobočkách a byla mezi nimi velmi oblíbená. Mezi její oblíbenou věkovou skupinu patří ti nejmenší, vede proto třídu dvouletých a tříletých dětí.

Učitelka D

Učitelka D pochází taktéž ze Španělska a ve školce nyní pracuje již druhým rokem. Vedle angličtiny rovněž vyučuje španělštinu, a to i na základní škole navazující na danou mateřskou školu. Ve Španělsku vystudovala dětskou psychologii. Je velmi kreativní a do školky vnesla hned několik velmi zajímavých nápadů odrážejících se ve vztahu k rodičům dětí na dané mateřské škole, např. dotazník pro rodiče o jejich dětech, který bude zmíněn v dalších kapitolách práce.

Učitelka E

Učitelka H je dlouholetým členem učitelského sboru. Mnoho projektů realizovaných v mateřské škole vychází z jejích nápadů a pro učitelský tým má tak nepochybně velký význam. Je velmi iniciativní, tvůrčí a aktivní co se týče obohacování programu mateřské školy. Pochází z České republiky a pedagogické vzdělání nabyla ve Velké Británii, kde také získala praxi v tamních předškolních zařízeních. Ve zkoumané mateřské škole pracuje již 9 let, její praxe ve školství nicméně obecně dosahuje téměř 15 let. Učitelka rovněž absolvovala všechny stupně Montessori vzdělávání a ráda principy Montessori pedagogiky využívá ve výuce. Je velmi energická, pracovitá a zároveň kreativní.

Učitel F

Učitel E se ze své pozice vedoucího učitele aktivně podílí na organizaci akcí a projektů mateřské školy společně s učitelkou B. Působí také jako koordinátor pololetních hodnocení dětí, pro které vytváří šablony a dává mu finální podobu. Pochází z Velké Británie a ve školce působí již 9 let. Je držitelem certifikátu TEFL a působí jako vedoucí učitel anglicky vyučujících učitelů. Ve školce je velmi oblíbený, nejen mezi dětmi, ale i jejich rodiči. Je velmi veselý a zároveň nápaditý. Pro děti rád vymýšlí nejrůznější hry a kreativní projekty. Dlouhodobě vede třídu předškoláků.

Ostatní učitelé

Ve školce dále poměrně krátce působí dva učitelé pocházející ze Spojených států. Oba vlastní certifikát TEFL. První z nich je velmi aktivní, co se týče komunikace s rodiči, intenzivně s nimi komunikuje jak při osobních setkáních, tak písemně. Oba učitelé jsou mezi dětmi velmi oblíbení, mají smysl pro humor a s dětmi si rádi hrají.

Další členkou učitelského sboru je i učitelka pocházející z Chorvatska, kde vystudovala předškolní pedagogiku na vysoké škole. Je velmi kreativní a s dětmi velmi ráda tvoří. Práce s dětmi učitelku naplňuje, má s nimi velmi přátelský vztah a ráda pro ně vymýšlí nejrůznější aktivity.

Posledním členem týdnů je učitelka z České republiky, která kromě střední zdravotnické školy vystudovala také speciální pedagogiku na Masarykově Univerzitě v Brně. V mateřské škole se stará o nejmenší děti ve třídě jeslí. Je velmi vstřícná a milá, o děti se stará s láskou.

7.3 Autorka/učitelka

Součástí učitelského sboru, jak již bylo naznačeno, je i sama autorka. V rámci výzkumného šetření se podílela na hodnocení kvality spolupráce na základě standardů Začít spolu, které vycházelo mimo jiné i z její vlastní pedagogické sebereflexe. Autorka v mateřské škole působí od roku 2012, kdy nastoupila po absolvování gymnázia jako asistentka učitelů pro své výborné jazykové schopnosti. Práce s dětmi se autorce zalíbila, a proto se rozhodla pro studium na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Během studia pokračovala v praxi v mateřské škole, kde měla šanci si prakticky vyzkoušet všechny

poznatky ze studia. Během autorčina třetího ročníku studia mateřskou školu opustila učitelka odcházející na mateřskou dovolenou a autorka převzala její roli třídní učitelky. Autorka tedy vede třídu s výukou českého jazyka a stará se společně s kolegy o chod jedné z poboček.

Autorka k dětem i rodičům přistupuje s laskavostí a vždy se rodičům dětí snaží vyhovět. Cení si proto rodičů, kteří se o život mateřské školy zajímají, a sama se během své praxe přesvědčila o tom, že pokud spolupráce mezi rodinou a školou funguje, je vzdělávání efektivní a prožitek a zkušenosti dětí maximálně cenné.

7.4 Rodiče

Rodiče dětí mají na spolupráci mezi nimi a školou zajisté velký podíl. Autorka proto v rámci rozhovorů oslovila i několik respondentů z řad rodičů. Jedna z maminek byla oslovena pro hodnocení spolupráce na základě standardů Začít spolu, aby tak poskytla svůj komplexní pohled na zkoumanou problematiku. Další rodiče potom odpovídali na otázky spojené s projekty realizovanými v dané mateřské škole, kterých se účastnili, především projekt „Rodinná věda“.

Oslovení rodiče byli velmi vstřícní a ochotní. Spolupráci s mateřskou školou chválili. Vzhledem k jejich účasti na projektech zapojujících rodinu do vzdělávání v mateřské škole se jednalo o rodiče, kteří jsou ve spolupráci s mateřskou školou poměrně aktivní, často se zúčastňují akcí a projektů a reagují na výzvy mateřské školy.

Rodič A

Prvním osloveným rodičem byla maminka tříletého chlapce, který mateřskou školu navštěvuje od tohoto školního roku. Maminka byla oslovena pro rozhovor vedený na základě standardů Začít spolu, ve kterém měla hodnotit kvalitu spolupráce na zkoumané mateřské škole. Maminka má vysokoškolské vzdělání, je velmi milá a ochotná a v komunikaci s učiteli je vždy aktivní. Informace ze strany mateřské školy pozorně čte, což se projevuje v jejích reakcích na podněty a úkoly, které mateřská škola směrem k rodičům předkládá. Její zkušenost je zároveň velmi čerstvá v rámci adaptace chlapce po nástupu do mateřské školy.

Rodič B

Dalším osloveným rodičem byl otec pětiletého chlapce, který školku navštěvuje již třetím rokem. Oslovený tatínek se společně se svou manželkou aktivně účastnil projektů

organizovaných mateřskou školou v průběhu roku, byl proto osloven k rozhovoru hodnotícím jeho zkušenosti z těchto účastí. Tatínek má středoškolské vzdělání, je velmi vstřícný a přátelský. Oba rodiče chlapce jsou ve vztahu k mateřské škole velmi aktivní, reagují na její výzvy ke spolupráci, účastní se pořádaných akcí a projektů a darovali školce např. i vyřazené hračky a knížky.

Rodič C

Třetím osloveným rodičem byl další z řad tatínků. Jednalo se o tatínka pětiletého chlapce, který školku navštěvuje druhým rokem. Tatínek se rovněž účastnil většiny akcí a projektů pořádaných školou, v uskutečněném rozhovoru proto přispěl svou zkušeností z účasti na nich. Tatínek má vysokoškolské vzdělání a je velmi milý a klidný. Společně se svou manželkou se řadí mezi poctivé a důsledné rodiče, kteří se aktivně podílejí na spolupráci s mateřskou školou.

Rodič D

Dalším osloveným rodičem byl opět jeden z tatínků, který se aktivně účastnil akcí a projektů organizovaných mateřskou školou, byl s ním tedy taktéž realizován rozhovor. Tatínek má v mateřské škole své druhé dítě, čtyřletého syna, je tak již poměrně dlouholetým partnerem školky. Oslovený tatínek i jeho žena patří mezi vstřícné a ochotné rodiče, kteří se účastní všech akcí pořádaných školou, nicméně stali se zcela aktivními až v rámci projektů organizovaných v tomto školním roce. Tatínek působí velmi přátelským dojmem a o vzdělávání a výchovu svého dítěte v mateřské škole se zajímá.

Rodič E

Jedním z dalších účastníků projektů realizovaných mateřskou školou byli rodiče šestiletého chlapce, který již do školky dochází čtvrtým rokem. Tatínek chlapce byl osloven k rozhovoru reflektujícím jeho účast. Oba rodiče chlapce mají vysokoškolské vzdělání a na účasti v projektu se podíleli společně. Projekt byl jejich první aktivní a přímou účastí ve výuce v mateřské škole, nicméně jejich obecný zájem o dění ve školce je značný. Oba rodiče jsou velmi laskaví.

Rodič F

Na závěr byl osloven tatínek tříletého chlapce, který se rovněž zúčastnil projektu organizovaného mateřskou školou a pro výzkumné šetření této práce poskytl rozhovor. Tatínek má vysokoškolské vzdělání, ve školce působí poměrně ostýchavým dojmem, nicméně s rozhovorem souhlasil a byl v jeho průběhu milý a ochotný sdílet svou zkušenost. Syn osloveného tatínka je ve školce poměrně krátce, avšak tatínek společně se svou ženou působí zodpovědným dojmem a dění ve školce bedlivě sledují.

8 Realizace výzkumu

Jedním z hlavních cílů výzkumu bylo stanovení zmapovat stav spolupráce s rodinou v dané mateřské škole na základě standardů kvality Začít spolu, které byly představeny v teoretické části této práce. Aby bylo dosaženo co nejkomplexnějšího pohledu na dané téma, byla oslovena ředitelka mateřské školy, učitelka mateřské školy a jedna z maminek. Jejich názory byly dále doplněny popisem realizace spolupráce na základě jednotlivých indikátorů, který vycházel z autorčiny zkušenosti a sebereflexe jako učitelky v dané mateřské škole.

Následně byl každý z indikátorů na základě hodnocení všech oslovených zanalyzován a bylo vyhodnoceno, zda jej lze považovat za silnou či slabou stránku spolupráce. K analýze jednotlivých indikátorů byl využit *Nástroj pro hodnocení kvality práce učitele předškolního vzdělávání* vydaný společností Step By Step ČR, který byl vytvořen k použití „...při určování, na které úrovni se dotyční učitelé aktuálně pohybují a pro stanovení konkrétních kroků, které mohou jednotliví učitelé nebo celé týmy učinit směrem ke kvalitnější praxi.“ (Step By Step ČR, 2015). Nástroj využívá tři úrovně, které hodnotí, zda je daná oblast adekvátní z hlediska snahy o individualizaci ve vzdělávání:

- Úroveň „**Neadekvátní**“ vyjadřuje nedostačující praxi v oblasti vzdělávání zaměřeného na dítě.
- Úroveň „**Dobrý začátek**“ popisuje praxi, kde učitelé uskutečňují změny s cílem vytvořit vzdělávací prostředí orientované na dítě.
- Úroveň „**Kvalita v praxi**“ potom vyjadřuje úroveň, kde učitelé důsledně využívají veškerých příležitostí dítěte k učení a (sebe) poznávání, respektují jeho jedinečnost a vazby na jeho komunitu a kulturu. Naplňují tak pedagogiku orientovanou na dítě v plném rozsahu. (Step By Step ČR, 2015).

V souladu s dalšími cíli práce byly na základě analýzy navrženy konkrétní prostředky zlepšení v případě slabých stránek neboli oblastí na „neadekvátní“ úrovni, kterým by měla být v rámci snahy zlepšit a zkvalitnit spolupráci s rodinou věnována pozornost. Na hodnocení a analýzu spolupráce navazuje výpis jednotlivých příkladů dobré praxe ze zkoumané mateřské školy, které se v rámci analýzy ukázaly na úrovni „kvalita v praxi“.

8.1 Hodnocení kvality spolupráce s rodiči v dané mateřské škole

Kritérium 2.1: Učitel utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti.

Indikátor 2.1.1. Učitel zapojuje rodiče dětí i členy rodiny a komunity do vzdělávání dětí, umožňuje jim aktivní vstup do výuky, vítá jejich přítomnost ve třídě v průběhu vyučování.

Rodičům v dané mateřské škole není přímo nabízena možnost účastnit se výuky ve třídě v rámci běžného dne. Samotní rodiče s přáním být ve třídě během výuky nepřicházejí, ve školce existuje neoficiální pravidlo, že školka je pro děti a pro správný průběh výuky mají být děti ve školce včas a bez rodiče. I paní ředitelka vidí v této oblasti jisté rezervy. *„Spousta rodičů má pocit, že děti odevzdají a více se jich to netýká. Pořád to ještě nevnímám úplně jako komunitní školu ve smyslu, že by sem rodiče chodili do hodin, není to běžné.“* Mezi výjimky patří samozřejmě adaptace. Rodiče jsou obvykle přítomni ve třídě v rámci adaptace dětí, kdy mají v prvních dnech dle přání možnost pobýt s dítětem ve třídě. Možnost vstoupit do výuky během adaptace vyzdvihla i jedna z maminek, která ji sama úspěšně využila. *„Kdybyste nám nepomohli ve vstupu do výuky, tak jsme snad vůbec nezačali chodit do školky!“* Adaptace probíhá velmi flexibilně, podle potřeb dětí a jejich rodičů.

Během roku je rodičům nabídnuto několik možností, jak se zapojit do výuky ve třídě v rámci speciálních projektů či tematických dnů. Rodiče se například mohou zúčastnit oslavy narozenin svého dítěte. Přímou na rodiče je např. cílen i projekt „Týden knihy“, kdy mají rodiče možnost přijít dětem do školky číst. Další možností je projekt „Rodinná věda“, kdy mají rodiče možnost přijít spolu se svými dětmi předvést jimi vybraný přírodovědný pokus. Tuto nabídku ocenili všichni oslovení respondenti. Paní ředitelka vyjádřila příjemné překvapení nad účastí, která projekty provázela a hodnotí tuto cestu jako jednu z klíčových. Maminka v rámci rozhovoru sdílela svou zkušenost, která ukazuje, že neúčast v podobných projektech nemusí mít charakter nezájmu. *„Čtení jsme nestihli. Já jsem zaregistrovala, že to probíhá, ale když už byl čas, že bych mohla, bylo pozdě.“* V rámci projektu „Rodinná věda“ bylo nicméně rodičům umožněno si den své návštěvy ve školce určit podle svých možností a projekt se setkal s mnohem větším zájmem, což svědčí o významu pestré časové nabídky.

Podobné projekty vidím jako budoucí základ vzájemné spolupráce s rodiči, nicméně zatím nebyl dle mého názoru využit jejich plný potenciál. V rámci zapojení všech rodičů by bylo jistě vhodné organizovat podobných příležitostí více, aby tak každý z nich měl možnost se zúčastnit, dbát také na dostatečnou časovou flexibilitu. Prostor vidím i v zapojení dalších členů rodiny do života školky, přeci jenom se často setkáváme i s prarodiči dětí a ti mají rozhodně také co nabídnout.

Co se týče vzdělávání v mateřské škole obecně, rodiče jsou informováni obvykle pomocí emailu, kam jsou zasílány informace o nadcházejících akcích či speciálních programech. Rodiče také dostávají program na každý měsíc společně s měsíčním kalendářem. Rodiče jsou mimo jiné informováni o aktuálním dění v mateřské škole v rámci každodenních osobních setkání. Oslovená maminka v rozhovoru hodnotí komunikaci jako nadstandartní, váží si každodenního osobního kontaktu, včetně zpráv přes aplikaci Whatsapp (viz příloha 1). I paní ředitelka považuje sdílení informací za funkční. *„Informovanost směrem ven k rodičům je poměrně značná tím, že se každý týden posílají tzv. týdenní zprávičky. Díky Whatsappu a všemu, co se tady děje, je školka živá a rodiče to vidí.“* Vzhledem k bilingvistu školky může ale být překážkou v komunikaci právě odlišný jazyk. Na tuto skutečnost upozorňuje učitelka, která nehovoří česky a osobní rozhovory s rodiči, kteří anglický jazyk příliš neovládají, jsou pro ni často poměrně náročné. Této skutečnosti by bylo dobré věnovat pozornost a hledat možnosti komunikace tak, aby si všichni navzájem co nejlépe rozuměli. Bylo by např. dobré vědět, jaký jazyk rodiče preferují v rámci společné komunikace a zajistit, aby důležité informace byly podávány rodičům právě v něm.

Tento indikátor je poměrně obecný a rozsáhlý, mateřská škola v něm z tohoto důvodu dosahuje různých úrovní. Z hlediska možnosti rodičů navštívit výuku se ukazuje jako „neadekvátní“, nicméně objevují se zde některé iniciativy nabízející rodičům alternativní způsoby, jak výuku navštívit, které odpovídají „dobrému začátku“. Informovanost rodičů o dění v mateřské škole a vzájemná komunikace dále odpovídá „kvalitě v praxi“ vzhledem k různorodosti komunikačních nástrojů, které škola využívá.

Indikátor 2.1.2. Učitel dává rodičům příležitost spolurozhodovat o postupech vhodných k podpoře učení a rozvoje jejich dětí.

Už při vstupu dítěte do mateřské školy rodiče informují učitele o svém dítěti. Vyplňují vstupní dotazník (viz. příloha 2), kde zmiňují, co má jejich dítě rádo, na co je zvyklé atd. Tento dotazník umožňuje učiteli hned na počátku docházky dítěte do školky získat o něm cenné informace. Pro rodiče jsou také k dispozici konzultace s třídním učitelem, kterých je možné využít ještě před nástupem dítěte do školky. V dané mateřské škole nicméně neprobíhají třídní schůzky. Možnost individuální schůzky s učitelem je nabídnuta na vyžádání rodiče, obvykle ale neprobíhá za přítomnosti dítěte. Jak ale naznačuje i paní učitelka, individuální schůzky s rodiči nejsou příliš běžné. Učitelé využívají především individuální rozhovory s rodiči v rámci předávání dětí, kdy rodiče informují o rozvoji jejich dětí a zároveň komunikují o vhodných postupech spolu s rodičem. K dispozici jsou také školní psycholog a logoped, kteří s rodiči komunikují, pokud je potřeba. Paní ředitelka nicméně v této oblasti vidí rezervy. „*Téma individuálních vzdělávacích plánů by se zde na pobočce mělo také otevřít, což bude úkol příštího roku. Chybí zde činnost psychologů, která by zde také měla být přítomná stejně jako na ostatních pobočkách.*“ Oslovená maminka se, avšak cítí spokojeně – má pocit, že v případě jakéhokoliv problému, jsou všichni připraveni situaci řešit.

Oficiální hodnocení (viz příloha 3), zprávu hodnotící vývoj dítěte, obdrží rodič písemně také na konci každého pololetí. Jedná se o slovní hodnocení pokroků daného dítěte za dané pololetí, v příloze je také tabulkově hodnocen rozvoj jednotlivých oblastí (např. jazykové, hrubé motoriky atd.). Rodiče mají možnost s učitelem tento report dále konzultovat, pokud jim cokoliv není jasné. Stejně jako v předešlém bodu učitelka, nyní upozornila na riziko jazykových nejasností paní ředitelka. Cílem hodnocení je podle ní informování rodičů o pokrocích jejich dítěte a pokud je psáno v anglickém jazyce, není zaručeno, že mu rodič opravdu dobře rozumí. Objevila se i otázka, zda je tabulkové hodnocení vhodné a v případě anglické třídy, jak rozlišit hodnocené znalosti v obou jazycích (např. dítě zná roční období v češtině, v angličtině ne). Problém nebyl vyřešen a dle mého názoru by této oblasti měla být věnována pozornost, pokud je cílem zpětná vazba pro rodiče, měla by být jasná a srozumitelná. Učitelka naopak konstatuje, že zpětná vazba od rodičů po

rozdání hodnocení příliš velká nebyla. Myslím, že by stálo za to, se rodičů zeptat, zda jim stávající stav vyhovuje a požádat o zpětnou vazbu vzhledem k nejistotě, která mezi vedením a učiteli panuje.

Učitel kromě hodnocení také vede portfolio každého z dětí (viz. příloha 4), kde uchovává jejich výtvarné práce, pracovní listy atd., které vypovídají o vývoji dítěte v dané oblasti. Na konci školního roku obdrží rodič toto portfolio spolu s fotodokumentací daného školního roku. Rodič má také možnost se seznámit se vzdělávacím programem školky, a to na webových stránkách i fyzicky v mateřské škole, kde je program k dispozici.

Tento indikátor hodnotí autorka na úrovni „dobrý začátek“, a to hned z několika důvodů. V první řadě se škola snaží rodičům poskytnout možnosti, jak s učiteli konzultovat rozvoj jejich dítěte, tato nabídka však zatím není dostačující a zároveň není rodičům efektivně prezentována. Na druhém místě stojí snaha poskytnout rodičům zprávy o vývoji dětí, které škola má, bude ale třeba je lépe zpracovat do jasnější a rodičům srozumitelnější podoby.

Indikátor 2.1.3.: Učitel zapojuje rodiny dětí do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy.

Rodiče příliš nerozhodují o životě školky či dané třídy. Prostředí pro učení je tvořeno především pedagogy a vedením mateřské školy. Rodiče jsou o projektech či novém vybavení pouze informováni. Školka má celkem pestré vybavení, které je pořizováno i v rámci vyššího školního, rodiče tedy na vybavení školky přispívají pouze z vlastní iniciativy např. darováním starších dětských knížek či hraček. Paní ředitelka upozorňuje na to, že prostor pro zapojení rodičů v této oblasti je, pobídky ze strany učitelů se dokonce objevily, např. co se týče pomoci s rekonstrukcí zahrady, nápady ale nebyly dotaženy do konce. Školka rodiče zapojuje do dění ve třídě především během speciálních dnů jako je např. návštěva Mikuláše, Velikonoce, Halloween atd. Rodiče do školky přinášejí dobroty, které si potom děti rozdělí a odnesou domů. Jak upozorňuje oslovená učitelka, rodičům zde ale není ponechána žádná iniciativa, pouze plní úkoly zadané vedením či učitelkou. Mateřská škola nemá žádné rodičovské sdružení a rodiče se nezapojují do diskuzí o chodu třídy. Oslovená maminka vyjádřila ochotu se zapojit a i určité iniciativy finančně podpořit. Myslí si, že vstřícnost mezi pracovníky školy je a v případě, že by někdo přišel s návrhem na změnu, byl by brán v potaz.

Tuto oblast hodnotím jako „neadekvátní“. Školka rodičům nenabízí téměř žádný prostor pro spoluúčasť na rozhodování o jejím chodu. Jak je vidět, rodiče jsou ochotní přispět a mohou se mezi nimi najít užitečné zdroje podpory a pomoci, proto jsou zde v tomto ohledu jisté rezervy.

Kritérium 2.2: Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací.

Indikátor 2.2.1.: Učitel je v pravidelném kontaktu s rodiči dětí, průběžně je informuje o pokrocích, vzdělávacích cílech vyplývajících z kurikula, o akcích třídy/školy, a to prostřednictvím osobních setkání i písemných materiálů.

„Toto se zde plní v maximálním rozsahu.“ Zní hodnocení paní ředitelky. Rodiče jsou denně informováni o pobytu dítěte ve školce především během osobních setkání v ranních či odpoledních hodinách, což považuje oslovená učitelka za klíčové aspekty v komunikaci s rodiči. K tomuto účelu slouží i fotografická dokumentace dne v mateřské škole, která je rodičům sdílena pomocí aplikace Whatsapp (viz příloha 1). Každá třída má svoji Whatsapp skupinu, kde učitel sdílí fotografie během dne. Rodiče také mohou tuto skupinu či soukromou zprávu využít pro komunikaci s učitelem. Rodiče jsou dále informováni pomocí emailu, kde každý týden mimo jiné chodí tzv. Týdenní zprávičky (viz příloha 5), které shrnují daný týden a upozorňují na nadcházející události. Jsou zde také rodičům připomínány různé povinnosti např. co se týče přihlašování na kroužky apod. Maminka si těchto služeb velmi váží a hodnotí je velice kladně. *„No, vždyť co vy tam všechno píšete každý týden – to je prostě úžasné! Co jste dělali, co budete dělat, co nesmíme zapomenout. Dokonalý servis.“* Jak již bylo zmíněno výše, učitel také shromažďuje poznámky o vývoji dítěte, které rodiči předává v podobě pololetního hodnocení a portfolia. Informace jsou rodičům zároveň podávány písemně prostřednictvím nástěnek (viz příloha 6).

Jak vyplývá z hodnocení, tento indikátor se ukazuje jako velmi funkční, autorka ho tedy hodnotí jako „kvalitu v praxi“. Informovanost rodičů je pojištěna variabilními způsoby podávání informací, od zpráv, e-mailů, nástěnek, až po každodenní komunikaci.

Indikátor 2.2.2. Učitel pravidelně komunikuje s rodinami s cílem poznat rodinné prostředí dětí, a tím lépe porozumět jejich silným stránkám, zájmům, potřebám.

Jak již bylo zmíněno výše, rodiče při nástupu dítěte do školky vyplňují dotazník, který učitelé dávají možnost poznat prostředí, ve kterém dítě vyrůstá a jaké je. Vzhledem k tomu, že ve školce se nekonají třídní schůzky, učitel má jinak možnost poznat rodinné prostředí dítěte v rámci běžné komunikace s rodiči, obvykle se tak ale děje přirozeně v rámci obvyklých rozhovorů mezi učitelem a rodičem. Školka také realizuje projekt „Hvězda týdne“, kdy každý týden je některé z dětí „školní hvězdou“, společně s rodiči tvoří plakát, který představuje dané dítě a jeho oblíbené věci, rodinu atd. I paní ředitelka souhlasí s tím, že tyto projekty pomáhají učitelům odhalovat rodinné prostředí dětí. Nicméně vzhledem k rodinné atmosféře malé školky a menšího počtu dětí v každé třídě je prostor pro běžné rozhovory s rodiči a učitel je tak schopný se zajímat o to, jak výchova probíhá doma, zvyklosti dětí se pak promítají do běžného dne ve školce, především pokud se jedná o nějaké problematické situace. Zde je ale klíčová osobnost učitele a jeho zájem o dané děti. O rodinném prostředí a běžném životě dětí se jinak učitelé doslýchají především z rozhovorů se samotnými dětmi.

Indikátor dosahuje nejvyšší úrovně „kvalita v praxi“ vzhledem k tomu, že se škola snaží hledat prostředky k poznání rodinného prostředí dětí různorodými způsoby. V tomto ohledu je velkou výhodou kapacita školky, která naplnění tohoto cíle jednoznačně napomáhá.

Indikátor 2.2.3.: Učitel vytváří příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem a vzájemně se podporovat.

Akce pořádané mateřskou školou, kde se ve školce setkávají i rodiče, jsou obvykle formálního charakteru. Jedná se především o Vánoční a Letní besídku, kde se rodiče setkávají v rámci sledování vystoupení dětí a po jeho skončení mají možnost volné zábavy a spontánního seznámení se s ostatními rodiči. Všichni oslovení se nicméně shodují na tom, že rodiče se setkávají spíše nahodile v rámci setkání v šatně apod. Paní ředitelka srovnává akce pořádané školou s pobočkou v Hrnčířích, kde jsou pro rodiče pořádány např. velikonoční dílničky apod. a podle jejích slov „*Přišli tam snad všichni rodiče, komunita fungovala, rodiče se měli možnost mezi sebou kontaktovat a společně hovořit.*“ I oslovená

maminka by uvítala akci pořádanou školkou, kde by byla možnost seznámit se s ostatními rodiči, upozorňuje ale na její ideální rozsah. „*Muselo by to být asi v užším kruhu, ta Zahradní slavnost byla na nás, a hlavně na syna, moc. ... S rodiči jsme si moc nepovídali, bylo tam hodně lidí.*“ Akce vzdělávacího typu se v mateřské škole obvykle nekonají.

Jak z odpovědí oslovených vyplývá, tato oblast, ač se zdá jako pro mateřské školy poměrně typická, má ve zkoumané mateřské škole potenciál, který by bylo třeba rozvinout. Indikátor tedy odpovídá úrovni „dobrý začátek“ především díky praxi, která již funguje na ostatních pobočkách a zkoumaná škola si tak od svých kolegů může vzít příklad a podobné akce a projekty do svého programu zahrnout.

Indikátor 2.2.4.: Učitel zachovává důvěrnost informací týkajících se rodin a dětí.

Důvěrnost je zcela jistě zachována i na této mateřské škole. Pokud se rozhovor s rodičem má týkat citlivého či osobního tématu, volí učitelé individuální schůzku ve školní kanceláři, stranou od ostatních rodičů či dětí. Fotografie dětí jsou publikovány pouze s písemným souhlasem rodičů, který je součástí formuláře, který rodiče vyplňují (viz příloha 7). Rodiče tedy mají možnost s publikováním fotek nesouhlasit. Všichni oslovení se shodují na tom, že důvěrnost je samozřejmostí a je zcela jistě dodržována i na této mateřské škole. Tento indikátor tedy vyhovuje a můžeme jej označit za „kvalitu v praxi“.

Kritérium 2.3: Učitel využívá k obohacení vzdělávání nabídky zdrojů, které mu poskytují rodiny dětí i širší komunita.

Indikátor 2.3.1.: Učitel navazuje kontakty a vytváří přátelské vztahy s lidmi, organizacemi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí, získává od nich odbornou i materiální podporu, umožňuje dětem v rámci výuky vstoupit s těmito lidmi do kontaktu (exkurze, návštěva ve třídě).

Mateřská škola nabízí dětem výlety do solné jeskyně, divadla, exkurze do Státní opery atd. Paní učitelka zde upozorňuje na neuspokojivé propojení s programem, který probíhá ve školce – divadla a několik dalších akcí ne vždy korespondují s týdenním plánem školy. Vzhledem k tomu, že divadla navštěvuje jen přihlášená menší část dětí, jsou jejich zkušenosti často opomenuty. Dvakrát či třikrát v roce se nicméně koná speciální akce i v samotné školce, které se účastní všechny přítomné děti, např. program Zubní prevence,

divadlo atd. Oslovená maminka je s nabídkou spokojená, vyzdvihla především zubní prevenci a návštěvu fyzioterapeutky. Nedaleko od školky se nachází také Hostivařský park, kam děti často chodí na vycházky a aplikují zde své znalosti a zkušenosti především co se týče přírody. Funguje zde i spolupráce se sousedící základní školou Mendelova a s kmenovou základní školou Wonderland Academy. Na kmenové základní škole je dětem nabízen i program Školní přípravy pro předškoláky.

Nabídka kontaktů s lidmi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí je poměrně rozsáhlá. Její plánování ale ne vždy probíhá v souladu se vzdělávacím obsahem, což zkušenosti dětí nabyté během těchto příležitostí nerozvíjí v plném rozsahu. Tento indikátor tedy dle autorky odpovídá úrovni „dobrý začátek“.

Indikátor 2.3.2.: Učitel pomáhá rodičům orientovat se jakým způsobem získávat potřebné informace, pomáhá vyhledávat informační zdroje a poradenství potřebné ke zlepšení kvalit učení a rozvoje dítěte.

Mateřská škola rodičům nabízí služby různých speciálních pomocných pracovníků. Školku navštěvuje např. oční lékař, fyzioterapeut, logoped, psycholog. Učitelé poskytují rady rodičům na vyžádání. Všichni oslovení souhlasí s tím, že tento indikátor školka splňuje. Oslovená maminka sice poradenských služeb zatím nevyužila, je si ale jistá, že když tato situace nastane, bude k dispozici. Ví např., že ve školce působí paní logopedka a plánuje se na ni obrátit.

Paní ředitelka v této věci sdílela i svou vizi: „*Mou vizí jsou živější webové stránky školy, ve smyslu, že by zde mohl být blog, který by mohl poskytovat různé rady rodičům, např. od psychologa, logopeda... Ne každý rodič má vždy čas přijít a sjednat si schůzku, umožnila bych jim tedy i se zeptat odborníka touto cestou.*“ Tento nápad považuji za velmi zajímavý a myslím, že by nebylo špatné tuto myšlenku realizovat. Mateřská škola rodičům poskytuje dostatek zdrojů pro získávání informací v oblasti péče o dítě a jeho rozvoje, autorka tedy považuje indikátor za „kvalitu v praxi“.

Indikátor 2.3.3.: Učitel do vzdělávání začleňuje obsahy a témata, která korespondují se zkušenostmi dětí ze života ve vlastní rodině/komunitě.

Vzdělávací obsahy vycházejí především z témat obsažených v ŠVP, dále potom z událostí spjatých s daným obdobím školního roku. Tento indikátor autorka považovala při počátečním zkoumání za slabší stránku spolupráce mateřské školy, v průběhu výzkumu byl ale zcela jistě naplněn a podpořen projektem „Rodinná věda“, který využil potenciálu rodičů a jejich zkušeností, zároveň jim byl přizpůsoben program školky/třídy. Autorka je přesvědčená, že projekty tohoto typu a prostor pro zkušenosti dětí a jejich rodičů z domova je jedna z výzev, kterou by mateřská škola v budoucnu měla dále rozvíjet. Jak ukazují rozhovory s rodiči, kteří se projektu zúčastnili, byla to pro ně velmi pozitivní zkušenost, kterou by si rádi zopakovali. Tento konkrétní projekt se ukázal jako velmi funkční, proto autorka hodnotí tento indikátor jako „kvalitu v praxi“.

Indikátor 2.3.4.: Učitel nabízí rodičům informace a nápady, jak pro děti vytvořit vhodné domácí prostředí k učení, (podnětné) stimulační prostředí a pomáhá rodičům zlepšovat jejich rodičovské kompetence.

Učitelé mají ve školce zásobu určitých pedagogických materiálů, které mohou rodičům nabídnout (např. pracovní sešity apod.). Tyto materiály jsou nabízeny především předškolákům v rámci školní přípravy. Rodičům jsou také nabízené materiály doplňující některé aktivity ze školky tak, aby je rodiče mohli praktikovat i s dětmi doma např. prostřednictvím výše zmíněných „Týdenních zpráviček“, jak vzpomíná i oslovená maminka: „I v rámci týdenních zpráviček jste posílali nějaké odkazy nebo doporučení, písničky a básničky. Byla jsem překvapená, že je syn opravdu zná.“ I přes to ale paní ředitelka i učitelka hodnotí tento indikátor poměrně negativně. Autorka se domnívá, že tato oblast by se zcela jistě dala také lépe podpořit a ukázat rodičům, že tato možnost tady je. Učitelé rodičům nenabízejí žádné workshopy či ukázkové hodiny, což je dle autorčina názoru škoda. Tento indikátor by se dal podpořit i výše zmíněným nápadem paní ředitelky, blogem na webových stránkách, který by se mohl propojit v tištěné podobě se speciální informační nástěnkou věnovanou např. předškolákům apod.

Z hlediska všech dětí v mateřské škole odpovídá tento indikátor úrovni „neadekvátní“ vzhledem nedostatku nabídky podnětů pro rodiče směrem k práci s jejich

děťmi. Tento indikátor je nicméně poměrně dobře zajištěn u předškolních dětí, kde odpovídá úrovni „dobrý začátek“. Přístup k předškolákům by se měl rozšířit i směrem k ostatním dětem, kterým by podobná péče měla být nabízena alespoň v obdobném, ne-li stejně velkém rozsahu.

8.2 Příklady kvalitní praxe

V této kapitole by autorka ráda přiblížila některé z projektů mateřské školy zmíněné v rámci hodnocení spolupráce v předcházející kapitole, které na základě analýzy naplňují indikátory kvality spolupráce na úrovni „kvalita v praxi“. Tyto příklady kvalitní praxe jsou v oblasti spolupráce s rodinou poměrně netradiční, mohou proto sloužit jako inspirace pro ostatní mateřské školy.

8.2.1 Hvězda týdne

Projekt s názvem „Hvězda týdne“ byl první ze série dlouhodobých projektů zaměřených na vtažení rodiny do dění v mateřské škole a podporu společně stráveného času rodičů s jejich dítětem. Projekt byl realizován již před několika lety pouze na jedné pobočce, nyní se na popud vedení mateřská škola rozhodla jej opět oživit a na podzim 2017 jej uvedla na všech třech pobočkách.

Rodičům byl zaslán e-mail (viz příloha 8), který projekt představil. *„Každý náš malý Wonderlander bude mít svůj týden, kdy se stane hvězdou. Tento týden bude o něm, pro něj, aby děti dostaly prostor cítit se extra výjimečně.“* Tento týden bylo dané dítě vždy první v řadě, vybíralo např. knihu, která se bude společně číst apod. Těžištěm projektu byl nicméně plakát, který měli rodiče za úkol spolu se svým dítětem vyrobit. Plakát měl dítě ostatním představit, mohl obsahovat fotografie, obrázky, samolepky atd. Zasláný e-mail dával rodičům konkrétní představu o tom, co by měl plakát obsahovat (jméno, oblíbená barva, zážitek z dovolené, oblíbené jídlo, oblíbené aktivity apod.) a součástí byla také příloha s ukázkou plakátu z předešlých let (viz příloha 9).

Učitelé následně vytvořili seznam dětí a jejich týdnů, který byl rodičům k dispozici v šatně. Jako riziko se ukázalo několik situací, kdy děti během svého týdne onemocněly nebo např. měly s rodiči naplánovanou dovolenou. V rámci komunikace s učiteli se ale nakonec podařilo většinu týdnů dětem nahradit a každý si tak užil být hvězdou. Děti se postupně

vystřídaly, každé z nich ukázalo svůj plakát ostatním, krátce o sobě dětem povyprávělo a odpovídalo na jejich zvědavé dotazy. Někteří rodiče byli zpočátku skeptičtí k nově uvedenému projektu a práci, kterou s plakátem měli. Po skončení projektu nicméně většina z nich s radostí odnášela vytvořené plakáty domů, kde mnohým z nich nadále visí. Někteří jej dokonce věnovali prarodičům jako dárek. Jak již bylo zmíněno výše, tento projekt byl vhodně zvolen na začátku školního roku, kdy mimo jiné umožnil učitelům blíže nahlédnout do života dítěte a jeho rodiny. Přispívá tedy k indikátoru 2.2.2. *Učitel pravidelně komunikuje s rodinami s cílem poznat rodinné prostředí dětí, a tím lépe porozumět jejich silným stránkám, zájmům, potřebám.*

8.2.2 Rodinná věda

Projekt „Rodinná věda“ navázal na výše zmíněný projekt „Hvězda týdne“. Po jeho skončení vedení školy považovalo za vhodné pokračovat v podobném projektu jako byla právě „Hvězda týdne“ a hledalo způsoby, jak rodiče opět zapojit do vzdělávání v mateřské škole. Na poradě v březnu 2018 byl učitelskému sboru zadán úkol navrhnout další podobný projekt. Každý učitel měl za úkol podat jeden návrh. Objevily se nápady jako představování profesí rodičů, společná obměna zahrady, pouštění draků s rodiči, vaření s rodiči. Paní ředitelce se nicméně nejvíce zalíbil předložený nápad pozvat rodiče, aby ve školce s dětmi provedli přírodovědné či fyzikální pokusy. Toto téma považovala jako odpovídající jarnímu a letnímu období, kdy se v dětech probouzí malí průzkumníci a věda a poznávání světa kolem nás je součástí každodenních radovánek. Ostatní nápady byly zaznamenány pro budoucí plánování; učitelé se shodli na tom, že by bylo dobré je realizovat např. na podzim či v zimě. Společným výběrem tedy byla dalším projektem zvolena „Rodinná věda“.

Následovalo zaslání e-mailu rodičům, který nový projekt představil. Na nástěnku v šatně byl připraven kalendář, do kterého bylo možné vpisovat. Rodiče se tak mohli přihlásit k účasti na projektu dle svých časových možností. Celkem se nahlásilo 5 rodičů, z nichž někteří přišli oba společně (matka a otec). Školu tak v rámci projektu navštívilo celkem 7 rodičů. Pokusy tak probíhaly v průběhu května a června 2018. Během organizace pokusů měla velký význam vzájemná komunikace rodičů s učiteli. Rodiče obvykle oslovili učitele s tím, že by se rádi zúčastnili. Většina z nich již měla vybrané datum a vše tak bylo velmi rychle domluvené. Následovala domluva ohledně času a tématu pokusů. Výběr pokusů

byl zcela ponechán na rodičích. Rodiče tak pouze informovali učitele o tom, čeho se budou pokusy týkat a doplňující program tak byl přizpůsoben jejich volbě. Pokusy obvykle probíhaly v ranních hodinách v jedné ze tříd. Rodiče se na ně připravovali zcela sami, všechny pomůcky si sami přinášeli z domova a od učitelů nevyžadovali téměř žádnou asistenci, činnosti byly zcela v jejich režii.

Tento projekt je cenným příspěvkem v rámci indikátoru 2.3.3. *Učitel do vzdělávání začleňuje obsahy a témata, která korespondují se zkušenostmi dětí ze života ve vlastní rodině/komunitě.* A posiluje tak oblast spolupráce, která se na počátku výzkumu v této mateřské škole ukazovala jako poměrně nerozvinutá. Projekt je unikátní svým zapojením rodičů přímo do vzdělávacího procesu a přizpůsobením programu třídy/školy právě jejich nápadům. Z důvodu poměrně velkého zájmu o tento projekt a jeho očividný úspěch mezi dětmi i rodiči, se autorka rozhodla provést analýzu projektu a konkrétně popsat jeho průběh. Autorka zároveň oslovila zúčastněné rodiče a položila jim několik otázek. Na závěr projektu byl též proveden skupinový rozhovor s dětmi, které své zkušenosti kromě společné diskuze přenesly i do kresby.

Pokus 1

K prvnímu pokusu se přihlásil jeden z tatínků brzy po uvedení projektu. Bezprostřední reakce na výzvu k účasti vycházela z celkového přístupu tatínka k vzájemné spolupráci. *„Mně ta spolupráce, a teď je jedno jestli s mateřskou nebo i základní školou, připadá jako nezbytnost. To znamená, jakmile je jakýkoliv projekt, tady v tom případě to byla věda, nebo i to čtení, tak mi připadá, že pro ty rodiče by to měla být samozřejmost. A když se toho neúčastní, samo to dítě o něco přichází.“* Jako téma si zvolil sopku a její erupci vytvořenou v kelímku pomocí jaru, jedlé sody a octa. Před vybráním pokusu konzultoval projekt s panem učitelem, nebyl si jistý tím, co se od něj čeká a měl obavy z toho, že některé děti už pokusy mohly dříve vidět nebo znát. *„On říkal, že je to stejně úplně jedno, že prostě důležité je, aby tam přišel rodič a ukázal nějaký ten příspěvek. I když třeba samy ty děti to už viděly doma nebo s učitelem.“* Příprava tatínkovi zabrala přibližně jednu hodinu, pokus vybíral na základě inspirace na internetu a zaměřoval se především na dostupnost pomůcek.

Do školky přišel ráno po svačině a měl s sebou všechny potřebné pomůcky. Děti se shromáždily v jedné ze tříd na koberci, kde vytvořily půlkruh. Tatínek si na stole připravil

většinu pomůcek, následně dětem představil, co je čeká. Děti nejprve byly poměrně tiché a v jejich očích byla cítit zvědavost. Tatínek se poté pustil do zahájení pokusu. Všechny kroky s dětmi komentoval. V průběhu „erupce“ sopky se děti neubránily reakcím. Většina z nich se bezprostředně zvedla z koberce a někteří z nich se přibližovali ke stolu, aby si lépe mohly prohlédnout probíhající erupci. „Naplňuje se to!“ „Nenaplňuje se to, exploduje to!“ „Je to sopka!“ ozývaly se reakce některých z nich. Tatínek pokus následně několikrát zopakoval, vždy s jinou barvou. Tatínka reakce dětí překvapily, ne-li zaskočily. „Nečekal jsem tu velkou interakci, najednou děti na mě začaly „házet“ tohle a támhleto, reakce... pořád mluvily. Já jsem to vůbec nečekal, myslel jsem, že budou sedět a zírat na ten pokus.“

Dalším překvapením byla pro tatínka situace, která během pokusů nastala: „Dále jsem nečekal, ale to beru jako maličkost, ale v tu chvíli mě to nenapadlo, že třeba ne úplně všechny to bude zajímat. Většina seděla, jeden se tak jako odvalil někam a začal si tam s něčím hrát. To bylo jasné. Jen když jsem tam přicházel, tak mě to nenapadlo. Že ta pozornost všech dětí nebude soustředěná na ten pokus.“ Jak z odpovědi tatínka vyplývá, byla pro něj návštěva poučením o tom, jak probíhá výuka v mateřské škole, jak se děti v podobných situacích chovají a co všechno může nastat. I pro jeho syna byla návštěva tatínka ve školce zajímavou zkušeností, ač tatínek upozorňoval na jeho chování během pokusů. „Jak jsem byl ve třídě, tak byl takový víc rozjetý. Možná měl pocit většího bezpečí, že tam je rodič. Více se toho snažil účastnit, protože jsem tam byl já.“

Tatínek projekt hodnotí velmi pozitivně a vzhledem k jeho přístupu by se s jistotou znovu zúčastnil. Úspěch projektu podle něj tkvěl především v tématu, které oslovilo i některé z řad tatínků. Neúčast na projektech si jinak vysvětluje složitostí organizace času pracujících rodičů. „Obecně to znamená, že si někdo musí vzít dovolenou, musí si to napracovat atd. To znamená, že je to buď ze soukromého času nebo mu to v práci musí dovolit. A u někoho to prostě nejde. Každý rodič si tedy musel vyšetřit ten čas. A když se měl rozhodovat pro co, tak třeba si myslím, že čtení pro ty otce není až tak zajímavý. Ty pokusy jsou pro ně super, sami často pokusy mají rádi. Kvůli té školce si na to rádi čas najdou.“

Pokus 2

Následoval další z řad tatínků, který si pro svůj pokus zvolil téma voda. Děti tentokrát udělaly kroužek na koberci, kam si s nimi tatínek sedl. Po krátkém úvodu se hned uchýlil

k prvnímu z pokusů. Děti nejprve pozorně seděly, v průběhu vysvětlování se už ale někteří z nich chtěli zapojit. Tatínek nejdřív nechal názorně pokus ukázat svého syna, po něm následovaly i ostatní děti. Mezi pokusy se objevily např. pokusy s pepřem, který odpuzoval prst namočený v mýdle, ponoření skleničky naplněné papírovými ubrousky, které při ponoření skleničky v poloze vzhůru nohama zůstaly suché apod. Děti byly některými pokusy přímo ohromeny a ozývaly se překvapené reakce. Děti měly tendenci se přibližovat ke zdroji pokusu a pokud možno si dané předměty samy vyzkoušet či osahat. Pan učitel vždy musel děti usměrnit, vrátit je zpět do kruhu, aby mohly pokračovat další pokusy. Pokusy trvaly cca půl hodiny, děti byly v jejich průběhu pozorné a s nadšením vše sledovaly.

Jak bylo vidět, tatínek byl na pokusy ve školce dobře připravený. Sám ale v rozhovoru odhalil, že pokus byl pro něj částečně improvizací. *„Tam proběhla obrovská improvizace v tom, že já jsem měl připravené nějaké pokusy, ale protože jsem den před tím nestíhal, tak mi žena vybrala jiné pokusy, které si vybrala sama jako tzv. plán b. Já jsem tam vlastně šel nepřipraven s těmi svými pokusy a byl to doslova pokus omyl, jestli vyjdou ty pokusy ženy.“* Další obavou a zároveň výzvou byla pro tatínka účast z hlediska veřejného vystupování před dětmi i učiteli. Měl obavy ze správné artikulace, tempa řeči, spisovnosti apod. Jak z jeho výpovědi vyplývá, projekt svým způsobem přispěl i k jeho osobnímu rozvoji. *„Také to bylo o překonání strachu z veřejného vystupování, který v sobě mám dodnes a snažím se zlepšovat a bojovat s ním,“* komentoval popud k účasti na tomto projektu. Hlavním impulsem nicméně byla možnost zúčastnit se vzdělávání a společně se svým synem se na něm podílet. Všechny pokusy předváděli společně. Příprava byla důležitým prvkem vystoupení. *“Syn se na to hrozně těšil. Bavila ho i příprava, hodně se ptal na to, jak to vlastně funguje, jak se to děje, proč to takhle funguje, některé ty věci. Takže jsme mu to vysvětlili a nevím, jestli úplně všechno pochopil, ale určitě to podnítilo zvědavost.“* Vzhledem k charakteru pokusů měly děti šanci si některé z nich také samy vyzkoušet. Inspirací pro výběr pokusů byla tatínkovi videa z internetu, snažil se pokusy vybrat tak, aby byly pomůcky potřebné pro jeho realizaci dostupné, aby nebyl příliš složitý a v neposlední řadě, aby byl pro děti zajímavý a bezpečný.

Tatínek byl s projektem celkově velmi spokojený a cenil si nové zkušenosti. Podobné iniciativy v budoucnu považuje za dobrý nápad. *“Přijde mi právě úžasný, ta možnost zapojit*

rodiče do výuky, ať už je to čtení nebo ty pokusy nebo cokoliv. Protože věřím tomu, že o tom ta rodina je. Že to není oddělený, tady je škola a tady rodina. Ale že jsme v podstatě jeden tým, a to dítě by to mělo tak vnímat!“

Pokus 3

Další pokus byl ozvláštněn faktem, že jej dětem přišli ukázat oba rodiče společně. Stejně jako jejich předchůdci, i tito rodiče měli připravené všechny pomůcky, které si přinesli s sebou. Příprava tatínkovi zabrala doma cca hodinu. V rozhovoru odhalil, že doma již pokusy se synem dělají a některé z nich již tedy měly nacvičené. *„Baví mě dělat pokusy s kloučkem. My jsme vybrali něco, co jsme už doma dělali a co se většinou povedlo. A také podle toho, aby to pro děti nebylo moc složité.“* Průběh pokusů byl organizován podobně jako v předcházejících dnech. Děti se posadily do kroužku na koberci a rodiče pokusy předváděli u stolečku. Pro pokusy byla tentokrát vybrána kombinace témat, jimiž byla voda a magnetismus. Některé pokusy s vodou již ve školce proběhly, děti z nich ale měly i tak radost. Nejvíce je překvapily pokusy s magnety, kde si mohly vyzkoušet odpuzování magnetů. V této části pokusů se děti shromáždily u stolu a zbytek pokusů už probíhal spíše jako hry dětí s magnety, během nichž si mohly efekty magnetu samy vyzkoušet. Pro tatínka byla tato část poměrně chaotická: *„Bylo to super, pak to byla ale trošku skrumáž, jak tam na konci byly ty magnety, tak to bylo takový hodně hromadný,“* hodnotil celkový průběh pokusů. Děti měly zároveň během průběhu pokusů možnost zjistit, že ne vždy se pokusy daří, jeden z pokusů se právě tatínkovi nepodařil (šlo o položení jehly na hladinu vody tak, aby se nepotopila). Tatínek situaci hodnotil i během rozhovoru: *„Bylo to milé. Dětem se to líbilo a že to nevyšlo jim moc nevadilo. Jen jeden z nich říkal, že tatínek by to udělal líp.“*

Tatínka na tomto konkrétním projektu zaujalo téma vědy, které ho samotného velmi zajímá, a jak již bylo zmíněno, i doma se svým synem pokusy dělají. V den výstupu si dokonce vzal dovolenou. Na otázku, zda měl z průběhu pokusů nějaké obavy, odpovídal s klidem: *„Ne to ne, protože ty děti, to je vděčný obecnstvo. I když to nedopadne, tak je to jedno.“* Syn se na výstup ve školce po boku svých rodičů velmi těšil. Z tatínkovi výpovědi se ukázalo, že chlapce možnost ukázat nacvičené pokusy ve školce velmi uspokojila. Oba rodiče hodnotí projekty podobného typu kladně a rádi by se určitě v budoucnu zúčastnili znovu.

Pokus 4

Po krátké odmlce se přihlásili další rodiče ke společné účasti na projektu. Jejich účast nebyla oznámena s přílišným předstihem, nicméně chlapec, jehož rodiče pokus realizovali, dopředu paní učitelce hlásil, že pokusy bude dělat. Z výpovědi zúčastněného tatínka se ukázalo, že iniciativa přišla právě ze strany jeho syna. *„První bylo, že se synovi líbily první pokusy tady ve školce a pak říkal, jestli bychom taky mohli něco zkusit. To byl ten hlavní motiv.“* Rodiče následně chtěli zájem svého syna podpořit, a proto doma začali zkoušet některé pokusy. *„Asi čtyři dny jsme zkoušeli různé pokusy. Některé pokusy se daří více a některé méně – tak jsme vybrali ty, co se daří a synovi se líbí nejvíc.“*

Příprava byla v tomto případě opravdu důsledná. Rodiče využili paletu několika různých pokusů, které ve školce zabraly téměř 45 minut. Zároveň se pokusili zvolit takové pokusy, které by si děti mohly samy vyzkoušet a osahat, což se také vyplnilo. Děti si nadšeně vše samy zkoušely a zaujaly je např. i použité nástroje jako je pipeta, se kterou pak nadále chtěly samy experimentovat. Rodiče dětem ukázali např. pokus se šiškou, která se namočená do vody zcela zavřela. Misku s namočenou šiškou nechali ve školce i po odchodu a děti tak měly možnost sledovat celý proces po zbytek odpoledne. Další pokusy ukazovaly hmotnost teplé a studené vody, kterou rodiče zdůraznili využitím barviva.

Tatínek vyjádřil překvapení nad velkou zvědavostí dětí, které pokládaly během pokusů hodně dotazů a celé dění zaujatě komentovaly. Jak tatínek vyzdvihl, některé děti sdílely během pokusů své zkušenosti z domova, které naznačovaly, že věda se prostřednictvím projektu dostala hned do několika domácností. *„Překvapilo mě, že někteří znali pokusy, takže...asi také doma sami s rodiči dělají různé pokusy, I když byla tady akce ve školce.“* I tento tatínek projekt hodnotil velmi pozitivně. Podle svých slov by se rád zúčastnil dalších podobných akcí a projektů pořádaných školkou, především kvůli svému synovi. *„Synovi se to líbilo, že může doma něco připravit a potom to ve školce ukážeme.“*

Pokus 5

Projekt uzavřela poslední návštěva rodiče, kterým byl tentokrát opět jeden z tatínků. Tatínek si během ranních návštěv školky dělal průzkum toho, jaké pokusy již ve školce proběhly a poté se přihlásil k účasti. K zájmu o projekt jej přivedla mimo jiné i zvědavost.

„Říkal jsem si, že to pro děti bude zajímavé, chtěl jsem se podívat, jak budou reagovat, když uvidí takové pokusy.“ Tématem pokusů bylo světlo, byly tedy dalším velmi zajímavým příspěvkem do souboru pokusů, které měly děti možnost vidět. Tentokrát dostaly i speciální brýle a tatínek s sebou přinesl speciální lampu a led žárovky – pokus se pro děti stal hned o mnoho zajímavějším zážitkem. Veškeré dění komentovaly a doptávaly se, proč se vše děje. Na závěr chtěly některé ze světel rozsvítit opakovaně.

Příprava probíhala společně se synem, jehož trénování doma velmi bavilo. V den pokusu se nicméně styděl a pokusy tak tentokrát vedl především tatínek. Jako jednu z obav připravovaného vystoupení vyjádřil tatínek nejistotu v délce pokusů a zájmu dětí. „*Neuměl jsem úplně odhadnout, jak to bude dlouho trvat, jestli je to bude bavit.*” Na pokus nicméně tatínek využil speciální vybavení, které si musel vypůjčit od kolegy, příprava ho tedy poměrně dost zaměstnala. Nacvičení pokusu mu poté doma zabralo cca 1 hodinu. Samotný pokus proběhl hladce a tatínek byl i reakcemi některých dětí překvapen. „*Celkem se mi zdálo, že to sledují, někteří mě dokonce překvapili, že o těchto záležitostech něco ví.*” Téma vědy bylo pro tatínka jako stvořené vzhledem k tomu, že jsou podobné záležitosti jeho koníčkem. Nápad zapojovat rodiče do činností ve školce se mu nicméně líbí a rád by se při příští příležitosti opět zúčastnil.

Reakce dětí

Samotné děti na všechny z pokusů reagovaly s nadšením. Většina z nich se na jejich vystoupení společně s rodiči velmi těšila a samotné pokusy v nich vzbudily velký zájem, jak ostatně ukázaly i rozhovory s některými rodiči. I děti, které se svými rodiči nevystupovaly se těšily, že si pokusy vyzkouší doma. „*Já mám tajemství, jaký pokus budu dělat a jaký bude ten můj.*” komentoval jeden z chlapců během společných rozhovorů. Na otázku, který pokus se jim líbil nejvíce, děti ve většině odpovídaly „všechny“. „*Mně se nejvíce líbilo, co jsem dělal já.*” odpovídal chlapec jednoho ze zúčastněných rodičů.

Jednotlivé pokusy byly s dětmi komentovány hned po jejich skončení jako součást denního programu, kdy některé pokusy děti ztvárnily i výtvarně (viz příloha 15). Svou kresbu také náležitě komentovaly. I po několika týdnech si ale byly schopné rozpomenout na většinu pokusů a jejich podstatu. Na obrázcích se někteří z nich snažili ztvárnit celý

proces pokusu, který byl podle jejich slov „důkaz“. Např. „*Musíš tam nakreslit, že se ty semínka chrání.*“, „*Jedna šipka ukazovala sem a druhá tam.*“

8.2.3 Týden knihy

„Týden knihy“ byl prvním projektem, který rodičům umožnil přímý vstup do výuky, a to v podobě předčítání knih pro děti. S nápadem přišla jedna z učitelek, která jej navrhla a zaslala ostatním pro inspiraci. Společnou e-mailovou komunikací se rozhodlo, že se bude projekt realizovat na všech pobočkách. Rodičům byl s předstihem zaslán informační email (viz příloha 16), který je mimo jiné zval do tříd mateřské školy ke čtení. „*Předčítání knih dětem je nádherně strávený čas nejen pro děti, ale i pro předčítajícího. Chtěli bychom Vás proto pozvat do školky, abyste dětem přečetli pohádku nebo dvě. Pohádku můžete číst jak v angličtině, tak v češtině, záleží jen na Vaší preferenci jazyka. Víme, že jste velice zaneprázdnění, a proto jsme pro čtení neurčili žádný specifický čas. Čtení by mělo proběhnout kdykoliv v týdnu od 3.4. do 6.4. Pokud máte zájem zúčastnit se této aktivity, kontaktujte prosím přímo Vaše učitele, kteří se s vámi dohodnou na přesném termínu. Budeme se co nejvíce snažit vyjít vstříc Vaším časovým možnostem.*“ Rodiče, kteří si přáli se zúčastnit poté kontaktovali jednoho z učitelů, se kterým se domluvili na dni a čase jejich návštěvy. Celkem se přihlásili dva páry rodičů, vždy maminka a tatínek. Čtení tak probíhalo během tří dopolední. Rodiče obvykle využívali knižní nabídky školky a jelikož během tohoto konkrétního týdne měly děti ve školce i své oblíbené knížky z domova, nabídka byla poměrně pestrá.

Tento projekt naplňuje indikátor 2.1.1. *Učitel zapojuje rodiče dětí i členy rodiny a komunity do vzdělávání dětí, umožňuje jim aktivní vstup do výuky, vítá jejich přítomnost ve třídě v průběhu vyučování.* Pro rodiče byla jistě výhodou podoba projektu, která od nich nevyžadovala speciální přípravu. Aktivita tak nebyla příliš časově náročná, nicméně jak se ukázalo i v rozhovoru s jednou z maminek, konkrétní týden byl poměrně krátkým obdobím na to, aby se mohlo zúčastnit více rodičů. Bylo by tak jistě vhodné zvolit podobné schéma pro další tematické týdny a umožnit tak i dalším rodičům zúčastnit se výuky podobným způsobem.

8.2.4 Příprava předškoláků a spolupráce s kmenovou základní školou

K mateřské škole od roku 2014 náleží i základní škola s názvem Wonderland Academy, které spojuje stejná zřizovatelka. Obě školy se propojují hned na několika úrovních. Někteří učitelé např. vyučují v mateřské škole a zároveň doplňují jazykovou výuku na škole základní. Jedna z poboček se také nachází v budově základní školy. Hlavní přínos má ale spolupráce především pro děti předškolního věku. Nejstarším dětem mateřské školy je nabízen program pro předškoláky, který probíhá na půdě základní školy. Děti tak mají možnost poznat prostředí základní školy a jejich adaptace na přechod do ní je poté mnohem snadnější. „*Wonderland Academy připravila výukový projekt „Školní příprava“, který pomůže dětem seznámit se se školním prostředím a perfektně je připraví na školní povinnosti tak, že je v září už nic nepřekvapí. Mají také možnost si najít kamarády, se kterými bude nástup do školy jistě mnohem snazší. Projekt je zaměřen na oblasti vývoje předškolního dítěte, které jsou potřebné pro rozvoj čtení, psaní, počítání.*“ (viz příloha 17).

Program pro předškoláky probíhá jednou týdně v budově Wonderland Academy a vedou jej právě učitelé základní školy, kteří následně učí děti v prvním ročníku. Děti tedy mají šanci se seznámit i s učiteli a učitelkami, se kterými se v základní škole budou setkávat. Program není povinný a rodiče mají možnost se rozhodnout, zda jej využijí, či ne. Obvykle jej využívají rodiče, kteří uvažují o umístění svého dítěte do základní školy Wonderland Academy. Škola rodičům předškoláků dále nabízí „zápis nanečisto“, kde si děti mohou vyzkoušet, jak bude probíhat zápis. Rodičům je zároveň vypracována diagnostická zpráva, která jim může pomoci v přípravě na budoucí oficiální zápis do základní školy. Pokud nejsou výsledky dítěte příznivé, mají rodiče možnost se osobně setkat se školní psychologkou, popř. učiteli, kteří mohou rodičům poradit, jak mohou na jednotlivých oblastech společně pracovat v domácím prostředí. Vzhledem ke změnám v legislativě byla v rámci školní přípravy na základní škole také zorganizovaná schůzka pro rodiče předškoláků, kde byli seznámeni s jejich povinnostmi vůči škole v rámci povinného předškolního roku.

Pro další školní rok je v plánu otevření celotýdenní předškolní třídy v budově Wonderland Academy, která bude fungovat na stejném principu, jako fungovala školní příprava dosud. Spolupráce se základní školou je tak velmi dobře rozvinutá a dále se pracuje na využití celého jejího potenciálu. V rámci standardů kvality dle autorčina názoru naplňuje

tento projekt hned několik indikátorů současně. Zcela jistě: 2.3.1. *Učitel navazuje kontakty a vytváří přátelské vztahy s lidmi, organizacemi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí, získává od nich odbornou i materiální podporu, umožňuje dětem v rámci výuky vstoupit s těmito lidmi do kontaktu (exkurze, návštěva ve třídě).* Potom také 2.3.2. *Učitel pomáhá rodičům orientovat se jakým způsobem získávat potřebné informace, pomáhá vyhledávat informační zdroje a poradenství potřebné ke zlepšení kvalit učení a rozvoje dítěte.* Na závěr i 2.3.4. *Učitel nabízí rodičům informace a nápady, jak pro děti vytvořit vhodné domácí k učení, (podnětné) stimulující prostředí a pomáhá rodičům zlepšovat jejich rodičovské kompetence.* Období předškolního věku, kdy se děti chystají na vstup do základní školy je obdobím zcela specifickým, které od rodičů očekává určitou informovanost, kterou jim prostřednictvím projektu „Školní příprava“ škola nabízí. Projekt zcela jistě posiluje jistotu rodičů v dané oblasti, speciálně potom rodičů, jejichž předškolák je prvním dítětem, které vstupuje do základní školy.

8.2.5 Zahradní slavnost

Kromě „Školní přípravy“ spolupracuje mateřská škola se školou základní i v dalších oblastech. Jednou z nich je např. pořádání Zahradní slavnosti pro rodiče dětí z mateřské školy a školy základní. Slavnost proběhla v červnu 2018 na půdě základní školy Wonderland Academy (viz příloha 18). Program zahájila mateřská škola vystoupením všech tříd, které proběhlo v zadní části zahrady školy. Po skončení vystoupení měly děti možnost navštívit skákací hrady, vyzkoušet malování na obličej a další zábavné aktivity a hry, o které se postarali učitelé mateřské školy. Následovalo vystoupení žáků základní školy, z nichž někteří jsou sourozenci dětí ze školy mateřské. Rodiče tedy měli možnost shlédnout vystoupení všech svých dětí na jednom místě, což mnoho z nich ocenilo. Následovala volná zábava. Na hlavní zahradě se otevřela stanoviště, která byla v režii žáků základní školy. Někteří např. prodávali domácí limonádu, další vystupovali s nacvičenými písněmi, v tělocvičně také byla k dispozici lekce „Krav magy“ pro děti.

Vzhledem k účasti všech poboček mateřské školy a všech tříd školy základní se jednalo o poměrně velkou akci, které se účastnilo cca 130 dětí. Prostory základní školy byly nicméně pro tyto účely ideální. Podobné akce naplňují indikátor 2.2.3. *Učitel vytváří příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem a vzájemně se podporovat.* Jak

ale hodnotila maminka v rozhovoru, akce byla poměrně velká a důsledkem mnoha aktivit a stanovišť pro děti si někteří rodiče neměli šanci blíže popovídat s ostatními. Pro rodiče mladších dětí je ale podobná akce jistě zajímavou zkušeností, která ukazuje vystoupení dětí všech věkových kategorií, zároveň také nabízí možnost nahlédnout do prostor základní školy.

8.2.6 Spolupráce se sousedící základní školou

V případě pobočky na Hájích, která je od základní školy Wonderland Academy poměrně vzdálená, probíhá spolupráce i s místní základní školou Mendelova. Děti z mateřské školy sem každý den docházejí na oběd do školní jídelny, využívají také přilehlá hřiště školy a pravidelně navštěvují školní tělocvičnu v rámci sportovního kroužku.

Ve školním roce 2017/2018 byla mateřská škola navíc pozvána na akce, které základní škola pořádá pro děti z mateřských škol v okolí. Tato akce nesla název „Mendelánkování“ a účastnilo se jí hned několik přilehlých mateřských škol. Akce se konala v prostředí školní zahrady, ale i vnitřních prostorách školy. Každá třída dostala přidělené dva žáky základní školy jako průvodce po areálu. Ti děti prováděly po jednotlivých stanovištích, která byla organizována také samotnými žáky základní školy. Děti si zde mohly vyzkoušet nejrůznější soutěže a hry. K dispozici bylo např. skákání v pytli, přetahování se, taneční workshop, jóga, judo, cvičení psů apod. Na závěr byly děti pohoštěny ve školní jídelně a mateřská škola dostala od vedení školy malou pozornost v podobě propisovacích tužek, klíčenek apod.

K naplnění zde nejlépe odpovídá kritérium 2.3. *učitel využívá k obohacení vzdělávání nabídky zdrojů, které mu poskytují rodiny dětí i širší komunita.* Vzhledem k tomu, že v tomto případě hraje komunita okolí školy velkou roli. Děti vnímají základní školu jako součást okolí školky, znají její prostředí a prostřednictvím akce, které se zúčastnily jim nabídlo i novou zkušenost. Děti se měly šanci potkat s ostatními mateřskými školami z okolí, někteří dokonce poznávali své kamarády z jiných škol a akce tak byla velmi přínosnou zkušeností pro všechny zúčastněné.

8.3 Formulace strategií pro zlepšení kvality

V rámci vyhodnocování kvality spolupráce podle standardů Začít spolu se tři z indikátorů ukázaly jako „neadekvátní“. Autorka se proto v této kapitole pokusí navrhnout strategie, které by mohly mateřské škole pomoci tyto indikátory naplnit a zkvalitnit tak spolupráci v plném rozsahu.

Prvním „neadekvátním“ indikátorem se ukázal indikátor 2.1.1. *Učitel zapojuje rodiče dětí i členy rodiny a komunity do vzdělávání dětí, umožňuje jim aktivní vstup do výuky, vítá jejich přítomnost ve třídě v průběhu vyučování*, konkrétně potom v oblasti vstupu rodičů do výuky. Autorka se domnívá, že tento nedostatek vychází především z nedorozumění mezi školou a rodiči, kteří pravděpodobně netuší, že je tato možnost k dispozici. Autorka tedy navrhuje vytvořit určitý přehled nabídky spolupráce, kterou rodiče mohou využít (např. v podobě informací na nástěnce), kde bude tato možnost zmíněna a doplněna o určitá pravidla, která by ji měla doprovázet (např. časy, kdy mohou rodiče školku navštívit, ohlášení návštěvy učiteli apod.).

Dalším nerozvinutým indikátorem se jeví indikátor 2.1.3.: *Učitel zapojuje rodiny dětí do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy*. Zde by dle autorky měla zafungovat snaha získat od rodičů zpětnou vazbu. Bylo by tedy vhodné např. vytvořit schránku důvěry, kam by rodiče mohli přidávat své připomínky. V otázkách vybavení školky, rekonstrukcí apod. by se mohla využít forma ankety či dotazníku, která by mohla rodičům poskytnout prostor k vyjádření či volbě nabízených možností. Součástí by mohla být i výzva k pomoci či asistenci na podobných projektech, která by mohla podnítit snahu rodičů se zapojit do rozhodování o dalším chodu školky.

Třetím „neadekvátním“ indikátorem byl vyhodnocen indikátor 2.3.4.: *Učitel nabízí rodičům informace a nápady, jak pro děti vytvořit vhodné domácí prostředí k učení, (podnětné) stimulující prostředí a pomáhá rodičům zlepšovat jejich rodičovské kompetence*. Zde by bylo na místě realizovat nápad paní ředitelky, tj. blog na internetových stránkách, který by mohl sloužit jako informační zdroj pro rodiče. Otázkou je, jak složitá realizace tohoto nápadu může být z hlediska IT a kdo konkrétní by na blog příspěvky mohl psát. Jak se v rámci výzkumného šetření ukázalo, škola dominuje velkým spektrem odborníků jako je logoped, psycholog, učitelky ze základní školy atd. nicméně i samotní učitelé jsou v oblasti

předškolního vzdělávání a výchovy značnými odborníky, proto by bylo dobré využít i jejich schopností a znalostí a pokusit se předat je rodičům. V tomto ohledu by nebylo špatné zorganizovat workshopy, kde by učitelé mohli rodičům ukázat, jak s dětmi pracovat (např. co se týče školní přípravy, grafomotoriky atd.). Pokud by to organizace neumožňovala, mohla by být alternativou nástěnka s informacemi tohoto typu (oddělená od klasické informační nástěnky).

Diskuze

Výzkumné šetření ukázalo, že spolupráce s rodinou ve zkoumané mateřské škole je poměrně dobře rozvinutá. Indikátory byly průměrně hodnoceny jako „dobrý začátek“, což v podstatě vhodně vystihuje stav kvality spolupráce v této škole. Objevily se zde oblasti, kde spolupráce nedosahuje požadované úrovně a byly proto hodnoceny jako „neadekvátní“. Pro tyto oblasti byly navrženy konkrétní postupy směřující ke zlepšení kvality spolupráce. Mateřská škola jejich prostřednictvím získává inspiraci pro další školní léta a konkrétní plán způsobů, jak spolupráci s rodinou podpořit.

V rámci šetření byly objeveny i silné stránky, tedy „kvality v praxi“, které byly blíže prozkoumány i z pohledu samotných rodičů. Rodiče obecně hodnotili zmíněné projekty a především projekt „Rodinná věda“, pozitivně a účast na nich si chválili. Pro budoucí plány mateřské školy je určitě přínosné zamyslet se nad podstatou tohoto úspěchu. Z rozhovorů a analýzy projektů se ukázalo významným faktorem především téma, kterým byla v tomto případě věda. Námět přitáhl pozornost především tatínků, což upozornilo na jeho důležitost. Bylo by zajímavé se zamyslet nad tím, jaká témata by mohla škola nabídnout, aby umožnila všem členům rodiny se podobných projektů účastnit a najít si tak něco, co každého z nich zajímá a podnítl tak jeho zájem. Tento faktor je podložen fakty v teoretické části této práce, která taktéž upozorňuje na význam pestrosti nabídky vůči rodičům.

Dalším významným faktorem byla časová flexibilita projektu. Rodiče měli možnost si den a čas své návštěvy zvolit dle svých možností, což jistě hrálo podstatnou roli. Pro děti byla „Rodinná věda“ velkým přínosem i z hlediska obohacení nabídky aktivit, které se v mateřské škole nedělají příliš často. Jak ukázaly rozhovory, některým z nich se pokusy natolik zalíbily, že je zkoušeli praktikovat i doma s rodiči.

Vzhledem k charakteru výzkumného vzorku rodičů, který se skládal z rodičů aktivních a spolupracujících, by v budoucnu bylo dalším přínosem oslovení rodičů, kteří ve spolupráci s mateřskou školou příliš aktivní nejsou. Zjistit, jaký je důvod jejich neúčasti, a pokusit se jejich zájem na základě těchto zjištění podnítit. Autorka považuje oslovení rodičů podobným způsobem za velmi obohacující a přínosné, vzhledem k množství podnětů a informací, které výzkumné šetření nabídlo. Výzkumné šetření poskytlo mnoho zajímavých zjištění a poznatků, které budou zcela jistě využity v praxi, nejen samotnou autorkou v její

pedagogické práci, ale i samotnou mateřskou školou při dalším plánování podpory spolupráce s rodiči.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala tématem významu spolupráce rodiny s mateřskou školou. Autorka v teoretické části nastínila pojmy rodina, mateřská škola a jejich význam pro dítě. Zaměřila se také na současnou podobu rodiny, která je pro přístup učitelů k současným rodičům neméně důležitá. Velký význam pro teoretickou část měla především kapitola o spolupráci s rodinou, kde autorka prozkoumala zakotvení spolupráce v RVP PV, její metody a úskalí a v neposlední řadě také projekty a programy podporující spolupráci s rodinou. Závěr kapitoly nabídl přehled nástrojů vhodných k evaluaci kvality spolupráce v mateřské škole a jejich srovnání s podmínkami spoluúčasti rodičů uvedených v RVP PV.

Ve výzkumné části autorka mapovala kvalitu spolupráce na mateřské škole, kde působí jako učitelka. Porovnávala svou zkušenost s názorem ředitelky, učitelky a jedné z maminek dětí na základě standardů Začít spolu. Spolupráce se ukázala jako poměrně kvalitní, autorka v rámci výzkumného šetření však objevila i její slabé stránky, mezi které patří např. možnost vstupu rodičů do výuky nebo možnost rodičů spolurozhodovat o životě školy. Autorka na základě teoretických poznatků formulovala strategie pro jejich zlepšení. Následně autorka zkoumala projekty ukazující se jako silné stránky spolupráce s cílem zjistit, v čem spočívá jejich úspěch. Autorka se zaměřila především na projekt „Rodinná věda“, který vyhodnotila jako jeden z nejúspěšnějších projektů zkoumané mateřské školy a pokusila se jej prozkoumat i z pohledu rodičů. Význam projektu na základě zjištěných informací tkví především zajímavém tématu, časové flexibilitě a neobvyklostí.

Autorka doufá, že poznatky, ke kterým během výzkumného šetření došla, budou užitečné nejen pro ni a rozvoj zkoumané mateřské školy, ale i pro ostatní učitele či školy, kteří budou hledat inspiraci v oblasti kvalitní spolupráce s rodiči. Autorka v práci naplnila stanovené cíle a považuje tak práci za přínosnou. Přínos autorka vidí v poznacích vycházejících z analýzy kvality spolupráce, které podpoří její zlepšení na zkoumané mateřské škole a zároveň rozvinou pedagogické kompetence samotné autorky. Autorka již během realizace práce měla nespočet nápadů, jak vztah s rodiči upevnit a podpořit a velkou inspirací jí nebylo jen samotné výzkumné šetření, ale především studium teorie, která jí umožnila např. formulovat strategie pro další rozvoj spolupráce v dané mateřské škole.

Na závěr by autorka ráda vyzdvihla zkušenost, kterou jí realizace výzkumu dala, a tou je význam zpětné vazby. Autorka v rámci práce s rodiči komunikuje téměř každý den, nicméně běžná komunikace bývá většinou poměrně povrchní a jejím cílem je hlavně přenos důležitých informací o dítěti apod. Autorka se ale v rámci rozhovorů ocitla v pozici, kdy měla šanci vyslechnout názory rodičů a popovídat si s nimi na hlubší úrovni, což jí zcela změnilo pohled na vzájemné vztahy. Autorka v rámci rozhovorů zjistila mnoho nových informací o rodičích a jejich uvažování o vzájemné spolupráci se zcela proměnilo. Autorka se domnívá, že naslouchání rodičům a jejich přáním je velmi důležitou součástí práce učitelek a získání zpětné vazby od nich by zařadila mezi klíčové metody spolupráce, na základě své pozitivní zkušenosti.

Seznam použitých informačních zdrojů

ČAPEK, Robert, Marek LAUERMANN, Irena PŘÍKAZSKÁ, Miroslav VOSMIK a Jan VYHNÁLEK. *Jak budovat dobrý vztah s rodiči žáků*. Praha: Raabe, [2017]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-295-0.

FELCMANOVÁ, Alena. *Rodiče – nečekaní spojenci: jak rozvíjet partnerský dialog mezi školou a rodinou*. Praha: Člověk v tísni, vzdělávací program Varianty, 2013. ISBN 978-80-87456-45-3.

FERŤEK, Tomáš. *Rodiče vítáni: praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí*. V Praze: Yinachi, 2011. ISBN 978-80-904735-2-2.

GARDOŠOVÁ, Juliana a Lenka DUJKOVÁ. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro předškolní vzdělávání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0106-9.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.

HAVLÍNOVÁ, Miluše. *Zdravá mateřská škola*. Praha: Portál, 1995. Výchova dětí od 3 do 8 let. ISBN 80-7178-048-0.

HAVLOVÁ, Jana, HAVLÍNOVÁ, Miluše a Eliška VENCÁLKOVÁ, ed. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole: aktualizovaný modelový program podpory zdraví (dokument a metodika)*. 2, přeprac. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-061-5.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.

KARGEROVÁ, J.; KREJČOVÁ, V.; MAŇOUROVÁ, Z. et al. *Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA*. 1 vyd. Praha: Step by Step Česká republika, o.s., 2011.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4435-3

KREJČOVÁ, Věra a Jana KARGEROVÁ. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro I. stupeň základní školy*. Praha: Portál, 2003. Step by step (Portál). ISBN 80-7178-695-0.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN, 1992. Psychologická literatura. ISBN 80-04-25236-2.

NEZVALOVÁ, Danuše. Akční výzkum ve škole. *Pedagogika*. 2003, **53**(3), 300-308.

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.

PRŮCHA, Jan. *Předškolní dítě a svět vzdělávání: přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-323-5.

RABUŠICOVÁ, Milada. *Škola a (versus) rodina*. V Brně: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6

SEDLÁČKOVÁ, Hana, Zora SYSLOVÁ a Lucie ŠTĚPÁNKOVÁ. *Hodnocení výsledků předškolního vzdělávání*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-884-8.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.

SPIPKOVÁ, Vladimíra a Anna TOMKOVÁ. *Kvalita učitele a profesní standard*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-496-9.

SYSLOVÁ, Zora a Lucie CHALOUPKOVÁ. *Rámcem profesních kvalit učitele mateřské školy* [online]. [cit. 2018-06-23]. ISBN 978-80-210-7885-7. Dostupné z: <https://katedry.ped.muni.cz/primarni-pedagogika/wp-content/uploads/sites/18/2013/06/ramec-profesnich-kvalit-ucitele-ms.pdf>

SYSLOVÁ, Zora. *Autoevaluace v mateřské škole: cesta ke kvalitě vzdělávání*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0183-0

ŠMELOVÁ, Eva. Spolupráce mateřské školy a rodiny v kontextu předškolního kurikula v ČR. *Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce*. 2009, **2009**(1), 74-83.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

Elektronické zdroje:

Nástroj pro hodnocení kvality práce učitele předškolního vzdělávání [online]. Praha: Step by Step ČR, o.p.s., 2015 [cit. 2018-07-11]. Dostupné z: <http://www.zacitspolu.eu/images/files/nastroj-MS.pdf>

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2018 [online] [cit. 2018-06-14] Dostupné: http://www.msmt.cz/file/45304_1_1/

Standardy kvality lesních mateřských škol. Asociace lesních mateřských škol, 2014. [online]. [cit. 2018-06-20] Dostupné také z: <http://www.lesnims.cz/stahnout-soubor?id=55>

Školní vzdělávací program: Mateřská škola Wonderland [online]. [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <https://www.english-wonderland.cz/files/svp-2016-2017.pdf>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), in: *Sbírka zákonů České republiky* [online], 2004, částka 190, s. 10262–10324 [cit. 2018-06-13], dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2017-do-31-8-2018>.

Seznam příloh

Příloha 1 – Ukázka komunikace přes aplikaci Whatsapp

Příloha 2 – Vstupní dotazník

Příloha 3 – Ukázka pololetního hodnocení dětí

Příloha 4 – Ukázka portfolia dětí

Příloha 5 – Ukázka „Týdenních zpráviček“

Příloha 6 – Ukázka informační nástěnky

Příloha 7 – Souhlas o ochraně osobních údajů

Příloha 8 – Projekt Hvězda týdne (úvodní e-mail)

Příloha 9 – Plakát Hvězda týdne

Příloha 10 – Pokus 1

Příloha 11 – Pokus 2

Příloha 12 – Pokus 3

Příloha 13 – Pokus 4

Příloha 14 – Pokus 5

Příloha 15 – obrázky dětí Rodinná věda

Příloha 16 – informační email Týden knihy

Příloha 17 – informační email Školní příprava

Příloha 18 – Zahradní slavnost